

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Baggrunden for forslaget

Landstinget vedtog på sit efterårsmøde i 2007 landstingslov nr. 18 af 19. november 2007 om fredning af kulturminde.

Naalakkersuisut fremsatte til behandling på Inatsisartuts efterårsmøde 2009 et forslag til Inatsisartutlov om ændring landstingsloven om fredning af kulturminde. Baggrunden herfor var først og fremmest at få skabt mulighed for at foretage andre kulturarvsbeskyttelsesforanstaltninger end fredning. Dette behov var afledt af det igangværende arbejde vedr. nominering af et kulturlandskabsområde i Sydgrønland med henblik på optagelse på UNESCOs verdensarvsliste.

Naalakkersuisut besluttede imidlertid inden 1. behandlingen af forslaget at tilbagetrække det med henblik på i stedet at fremsætte et revideret forslag på Inatsisartuts møde i foråret 2010.

Baggrunden for Naalakkersuisuts beslutning om at trække forslaget var, at Naalakkersuisut på grund af en aktuel sag vurderede, at der ville være behov for yderligere ændringer af den gældende landstingslov, som ville kræve tid til grundigt forarbejde og tilstrækkelig tid til høring, hvilket ikke gjorde det muligt at indarbejde disse ændringer i det da foreliggende forslag. Naalakkersuisut fandt det derfor uhensigtsmæssigt at fremlægge et ændringsforslag til den samme landstingslov både på Inatsisartuts efterårsmøde 2009 og på forårsmødet 2010. Desuden fandt Naalakkersuisut, at det da foreliggende ændringsforslag indeholdt bestemmelser som kunne risikere at få utilsigtede negative konsekvenser for den økonomiske samfundsudvikling i Grønland.

Den aktuelle sag, der er nævnt ovenfor, er aluminiumsprojektet. Vandkraftressourcerne i de to søer, der er reservoir til de to forventede vandkraftværker, der skal forsyne aluminiumsmelteren i Maniitsoq med el, vil ikke kunne udnyttes, hvis søerne ikke kan opdæmme. De to søer er Grønlands største sø, Tasersiaq mellem Maniitsoq og Kangerlussuaq og søen Tarsartuup Tasersua mellem Nuuk og Maniitsoq.

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv har siden 2007 på opdrag fra aluminiumsprojektet gennemført arkæologiske undersøgelser omkring søerne. Disse undersøgelser er finansieret af aluminiumsprojektet som led i bl.a. de VVM-undersøgelser (Vurderinger af Virkninger på Miljøet), der skal gennemføres og godkendes af myndighederne, før anlægsprojekter kan iværksættes.

Der er ifølge Grønlands Nationalmuseum og Arkiv fundet en lang række enestående kulturminde specielt omkring Tasersiaq. Resultaterne er beskrevet i en rapport fra maj 2009. Rapporten anbefaler, at området omkring Tasersiaq bør fredes som et kulturhistorisk område, og at området bør indlemmes i det område, der ønskes optaget på UNESCO's verdensarvsliste. Rapporten indeholder forslag til nøddugravninger og dokumentation af et antal af de fundne kulturminde, hvis søen opdømmes. Grønlands Nationalmuseum og Arkiv pointerer i rapporten, at de foreslåede nøddugravninger og dokumentation er væsentlige og et minimum.

Kompetencen til at træffe afgørelse i fredningssager er i den gældende lov tillagt Grønlands Nationalmuseum. Dette gælder, uanset om der er tale om fredning af jordfaste fortidsminde, bygninger eller kulturhistoriske områder.

Naalakkersuisut vurderede på baggrund af den aktuelle sag vedr. mulig etablering af et vandkraftværk i området omkring Tasersiaq, at det vil være hensigtsmæssigt, at der etableres en mulighed for en politisk behandling af påtænkte fredninger, når vitale hensyn til samfundsudviklingen taler herfor. Dette vil ikke alene kunne være relevant i forhold til det nævnte aluminiumsprojekt men vil også kunne være relevant i forhold til andre større projekter.

Naalakkersuisut besluttede samtidig med tilbagetrækningen af det anmeldte ændringsforslag at nedsætte en arbejdsgruppe med repræsentanter for relevante landsstyreområder og andre relevante parter, herunder Grønlands Nationalmuseum og Arkiv og Greenland Development A/S, der fik til opgave til FM 2010 at

- 1) udarbejde et forslag til ændring af landstingsloven om fredning af kulturminde, der giver Naalakkersuisut bemyndigelse til at fravige loven, når vitale hensyn til samfundsudviklingen taler herfor, og
- 2) sikre at forslaget samtidig i størst mulig udstrækning tilgodeser de hensyn, der ligger bag loven, herunder om iværksættelse af foranstaltninger, som tilgodeser vidensindsamling og dokumentation af kulturarven.

Der blev i forlængelse heraf igangsat et lovforberedende arbejde med henblik på fremsættelse af et revideret forslag til Inatsisartuts forårsmøde 2010. Det fandtes hensigtsmæssigt, at udarbejdelsen af forslaget i henhold til gældende ressortfordeling blev varetaget af Departementet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke, og at der i stedet for en arbejdsgruppe blev nedsat en referencegruppe. Det forslag til Inatsisartutlov, der blev sendt til høring, var således tilblevet i et tæt samspil mellem departementet og referencegruppen.

Følgende var inviteret til deltagelse i referencegruppen: Departementet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke, Råstofdirektoratet, Departementet for Erhverv og Arbejdsmarked, Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug, Departementet for Bolig, Infrastruktur og Trafik, Departementet for Indenrigsanliggender, Natur og Miljø, KANUKOKA, Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, Greenland Development A/S og Grønlands Turist og Erhvervsråd. Samtlige inviterede bortset fra Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug og KANUKOKA deltog i referencegruppens møder.

2. Lovforslagets indhold

Omfanget af foreslåede ændringer i forhold til den gældende landstingslov har gjort, at Naalakkersuisut har fundet det hensigtsmæssigt at fremsætte forslag til en gennemskrevet ny Inatsisartutlov i stedet for et ændringsforslag til den gældende landstingslov.

Forslaget bygger grundlæggende på formålet med og principperne bag den gældende landstingslov og viderefører da også en lang række af bestemmelserne fra den gældende landstingslov.

Landstingslovens titel er blevet ændret som følge af, at der er indarbejdet bestemmelser om anden kulturarvsbeskyttelse som alternativ til fredning af kulturhistoriske områder. Desuden er ”landstingslov” ændret til ”Inatsisartutlov”.

Inatsisartutlovens opbygning er foreslået ændret på enkelte punkter. Det hidtidige fælles kapitel vedrørende bygninger og kulturhistoriske områder er i forslaget delt op i to særskilte kapitler vedr. bygninger henholdsvis kulturhistoriske områder. I den gældende landstingslov er proceduren vedr. fredning af bygninger og kulturhistoriske områder beskrevet ved fælles bestemmelser. I forslaget er det fundet hensigtsmæssigt at beskrive proceduren for fredningssager for sig selv for jordfaste fortidsminder, bygninger henholdsvis kulturhistoriske områder. For så vidt angår kulturhistoriske områder indeholder kapitlet herom som noget nyt også regler om anden kulturarvsbeskyttelse, herunder om proceduren for sager herom. Det første kapitel vedrørende formål og definitioner er i titlen udvidet til også at indeholde hensyn, som loven skal tilgodese.

Inatsisartutlovens opbygning ser herefter i forslaget således ud:

Kapitel 1:	Formål, hensyn og definitioner
Kapitel 2:	Jordfaste fortidsminder
Kapitel 3:	Bygninger
Kapitel 4:	Kulturhistoriske områder
Kapitel 5:	Kulturarvsrådet
Kapitel 6:	Ekspropriation og klageadgang
Kapitel 7:	Sanktioner
Kapitel 8:	Ikrafttrædelses-, ophævelses- og overgangsbestemmelser

Indholdsmæssigt er der foretaget følgende ændringer:

- 1) Indskrevet yderligere hensyn som loven skal tilgodese:
  - a. At værnet af kulturminder i ekstraordinære tilfælde vil kunne ske under behørig hensyntagen til overordnede hensyn til samfundsudviklingen
  - b. At der sker den bedst mulige dokumentation af kulturmindet og den viden og information, som kulturmindet rummer, i de tilfælde, hvor Naalakkersuisut under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen træffer afgørelse om tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller om ændring eller ophævelse af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse.
- 2) Naalakkersuisut får mulighed for i ekstraordinære tilfælde at træffe afgørelse om at tilsidesætte en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller om ændring eller ophævelse af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse, når overordnede hensyn til samfundsudviklingen taler herfor.
- 3) Overordnede hensyn til samfundsudviklingen er defineret.
- 4) Bestemmelse om, at Naalakkersuisut i tilfælde af en afgørelse under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen samtidig skal træffe afgørelse om, hvordan det sikres, at der samtidig sker en forsvarlig dokumentation af kulturmindet og den viden og information, som kulturmindet rummer.
- 5) Beskrivelse af procedure for de tilfælde, hvor der under en høring gøres gældende, at overordnede hensyn til samfundsudviklingen gør sig gældende.
- 6) Kredsen af obligatoriske høringsparter udvidet med Naalakkersuisut.
- 7) Indføjet mulighed for at træffe afgørelse om anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder som alternativ til fredning.
- 8) Fastsættelse af retsvirkningerne af fredning henholdsvis anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder.
- 9) Indføjet bestemmelser om hjemmel til at fastsætte vilkår i forbindelse med afgørelser om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse.
- 10) Indføjet bemyndigelse til Naalakkersuisut til efter indstilling herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv at fastsætte bestemmelser om fredning af jordfaste fortidsminder, om fredning af bygninger og om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder.
- 11) Indføjet undtagelsesbestemmelse vedr. konsekvenserne af underretning om påtænkt fredning af jordfast fortidsminde og bygning og påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistorisk område.

- 12) Samling af definitioner i kapitel 1, herunder fastsættelse af definition af ”kulturhistoriske områder”.
- 13) Forenkling af reglerne om fredning af jordfaste fortidsminder i form af indførelse af ét årstal som afgørende for, om bestemte jordfaste fortidsminder er automatisk fredede.
- 14) Indføjet bestemmelse om underretning om centrale bestemmelser i Inatsisartutloven ved behandling af ansøgninger om tilladelser, der kan berøre jordfaste fortidsminder.
- 15) Indføjet mulighed for, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv af egen drift kan beslutte, at der skal foretages en arkæologisk besigtigelse af et område, hvis området er arkæologisk ukendt, eller der er begrundet formodning om jordfaste fortidsminder i området.
- 16) Præcisering af bestemmelserne vedr. frister for arkæologiske besigtigelser og arkæologiske undersøgelser.
- 17) Indføjet bestemmelse om, at bygherre eller den, for hvis regning et jordarbejde skal udføres, skal afholde udgifterne til en arkæologisk besigtigelse.
- 18) Småskala efterforsknings- og udnyttelsestilladelser i henhold til Råstofloven medtaget i undtagelsesbestemmelsen vedr. mindre private jordarbejder.
- 19) Indføjet uddybende bestemmelser om udarbejdelse og godkendelse af budget for arkæologiske besigtigelser og arkæologiske undersøgelser.
- 20) Indføjet dispensationsmulighed i forhold til kravet om anvendelse af samme materialer, metoder og farver som hidtil i relation til vedligeholdelse af fredede bygninger.
- 21) I lov nr. 473 af 12. juni 2009 om Grønlands Selvstyre er det i § 1 fastslået, at den udøvende magt er hos Naalakkersuisut. Bestemmelsen ændrer den tilsvarende bestemmelse i den ved loven ophævede lov nr. 577 af 29. november 1978 om Grønlands Hjemmestyre, hvori det i § 1, stk. 2 var fastsat, at forvaltningen ledes af et landsstyre. Som følge heraf er det i forslaget foreslået, at ”landsstyret” overalt i Inatsisartutloven ændres til ”Naalakkersuisut”.
- 22) En række mindre præciseringer, konsekvensrettelser og redaktionelle ændringer.

Overordnet set er der 2 hovedændringer i forslaget. Det ene omhandler Naalakkersuisuts mulighed for at træffe afgørelse under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen. Det andet omhandler indførelse af anden kulturarvsbeskyttelse som alternativ til fredning af kulturhistoriske områder. Der skal i det følgende derfor redegøres nærmere for disse ændringer. For øvrige nævnte ændringer henvises til bemærkningerne til forslagets enkelte bestemmelser.

Overordnede hensyn til samfundsudviklingen:

De 5 ovenfor førstnævnte punkter handler alle om den foreslåede nyordning, at Naalakkersuisut under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen i ekstraordinære tilfælde vil kunne træffe afgørelse om tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller om ændring eller ophævelse af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse.

Der er herved etableret en mulighed for, at Naalakkersuisut i disse særlige tilfælde kan tiltage sig den kompetence, som ellers er tillagt Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

Det er af hensyn til denne mulighed fundet nødvendigt i Inatsisartutloven at præcisere, at værnet af kulturminde i ekstraordinære tilfælde vil kunne ske under behørig hensyntagen til overordnede hensyn til samfundsudviklingen. Hermed er Naalakkersuisuts mulighed for at træffe afgørelse under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen legitimeret som værende i overensstemmelse med de hensyn, som loven skal tilgodese.

Det er samtidig fundet nødvendigt at foretage en afgrænsning af, hvad der forstås ved ”overordnede hensyn til samfundsudviklingen”, således at Naalakkersuisut alene vil kunne træffe afgørelse under henvisning hertil, når de i Inatsisartutloven anførte kriterier er opfyldt.

Det er tillige fundet hensigtsmæssigt at præcisere, at Naalakkersuisut ved afgørelsen skal foretage en afvejning af kulturmindets kulturhistoriske væsentlighed, kulturmindets potentiale i turismemæssig sammenhæng og konsekvenserne af manglende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse i forhold til den samfundsmæssige nytte af den virksomhed, der påberåbes at være udtryk for et overordnet hensyn til samfundsudviklingen.

Naalakkersuisuts mulighed for at træffe afgørelse under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen er tænkt som en undtagelse for ikke derved at underminere det grundlæggende formål med Inatsisartutloven – at værne om kulturminerne som en del af Grønlands kulturarv og som bidrag til en forståelse af Grønlands kulturhistorie.

Det er samtidig fundet nødvendigt, at man i disse undtagelsestilfælde bør sikre den næstbedste løsning. Dette vil være at sikre, at der samtidig sker den bedst mulige dokumentation af kulturmindet og den viden og information, som kulturmindet rummer. Naalakkersuisut er i forslaget derfor forpligtet til i forbindelse med en afgørelse under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen samtidig at træffe afgørelse om, hvordan det sikres, at der sker en forsvarlig dokumentation af kulturmindet og den viden og information, som kulturmindet rummer. Det er tillige fundet hensigtsmæssigt at præcisere, at Naalakkersuisut ved afgørelsen skal lægge vægt på kulturmindets kulturhistoriske væsentlighed og karakteren og omfanget af de foranstaltninger, der anses for nødvendige for kulturmindets forsvarlige dokumentation.

Det er endvidere fundet hensigtsmæssigt at fastlægge, hvem der afholder udgifterne til de af Naalakkersuisut besluttede foranstaltninger til sikring af en forsvarlig dokumentation.

Endelig er det fundet hensigtsmæssigt at give Naalakkersuisut mulighed for i forbindelse med afgørelsen at kunne træffe afgørelse om yderligere vilkår.

Der er i forslaget desuden indarbejdet en høringsprocedure, der sikrer, at sagen skal indbringes for Naalakkersuisut, såfremt der gøres begrundet indsigelse gældende under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen. Det er i den forbindelse fundet hensigtsmæssigt, at Naalakkersuisut tilføjes som obligatorisk høringspart. Herved sikres det, at samtlige departementer vil blive hørt, og således i lighed med øvrige høringsparter har mulighed for at gøre en begrundet indsigelse gældende.

Naalakkersuisuts mulighed for at træffe afgørelse under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen vil altid skulle ske på et oplyst grundlag. Der er derfor i forslaget foreslået en procedure, hvorefter Naalakkersuisuts behandling af en sådan sag altid sker efter indstilling fra den fagligt kompetente myndighed, Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der forinden forelæggelse for Naalakkersuisut skal have forelagt sagen til udtalelse for Kulturarvsrådet. Det er også præciseret, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv ved forelæggelsen for Kulturarvsrådet og ved efterfølgende indbringelse af sagen for Naalakkersuisut skal udtale sin indstilling om såvel sagens afgørelse som om de foranstaltninger, der anses nødvendige for at sikre en forsvarlig dokumentation af fortidsmindet, såfremt Naalakkersuisut måtte træffe afgørelse om tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller om ophævelse eller ændring af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse.

Anden kulturarvsbeskyttelse:

Den gældende Landstingslovs formål er at værne om kulturminde med deres egenart og variation som en del af Grønlands kulturarv og som bidrag til en forståelse af Grønlands kulturhistorie. Kulturminde defineres i landstingsloven som jordfaste fortidsminde, bygninger samt kulturhistoriske områder.

Landstingslovens kapitel 3 omhandler bygninger og kulturhistoriske områder, og det fremgår heraf, under hvilke omstændigheder bygninger og kulturhistoriske områder kan fredes, hvad fredningen kan omfatte, og hvad konsekvenserne af en fredning er. Kapitlet og landstingsloven i øvrigt indeholder imidlertid ikke regler om anden kulturarvsbeskyttelse end fredning. Landstingsloven vil derfor i sin nuværende form ikke give mulighed for at foretage andre kulturarvsbeskyttelsesforanstaltninger end netop fredning, hvilket vil være problematisk i forhold til ønsket om optagelse af områder på UNESCOs verdensarvsliste og i forhold til ønsket om anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder i øvrigt.

Grønland har efter Naalakkersuisuts anmodning herom fået to områder optaget på UNESCOs såkaldte tentativliste over emner, der ønskes optaget på UNESCOs

Verdensarvsliste. Naalakkersuisut arbejder aktuelt på færdiggørelse af nomineringsmateriale vedrørende det ene af disse områder, nemlig et kulturlandskabsområde i Sydgrønland, der har arbejdstitlen ”Landbrug i Arktis i 1000 år”.

I forbindelse med forberedelsen af nomineringsmaterialet er alle interessenter blevet gjort bekendt med forudsætningerne for og konsekvenserne af optagelse af et område på Verdensarvslisten. Det er i den forbindelse blevet præciseret, at de optagne områder ikke dermed vil blive fredet, men at der alene vil være tale om en afgrænsning af området suppleret af en forvaltningsplan for området.

Forslaget indfører begrebet ”anden kulturarvsbeskyttelse” som supplement til fredning. Det skal som forklaring hertil bemærkes, at fredning begrebsmæssigt også er at betragte som en kulturarvsbeskyttelsesforanstaltning. Indførelse af begrebet ”anden kulturarvsbeskyttelse” sker også i Inatsisartutlovens titel, således at det klart fremgår, at loven omhandler både fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturminde.

Inatsisartutlovens bestemmelser om fredning af bygninger og kulturhistoriske områder opdeles, således at der fastsættes særskilte bestemmelser for de to forskellige genstande for fredningen.

Derudover fastsættes der særskilte bestemmelser om anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder.

Der indføres i Inatsisartutloven desuden bestemmelser om retsvirkningerne af fredning henholdsvis anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder. I forlængelse heraf er der indsat dispensationsmuligheder.

Baggrund for den gældende lov.

Da forslaget bygger på den gældende landstingslov men fremlægges som et nyt gennemskrevet forslag i stedet for et ændringsforslag, skal der hermed redegøres for baggrunden for den gældende landstingslov. Dette er overensstemmende med den beskrivelse, der er i bemærkningerne til den gældende landstingslov. Den gældende lov vil i det følgende blive benævnt ”2007-loven”.

Baggrunden for 2007-loven er at sikre og fremhæve den fysiske del af Grønlands kulturarv som en væsentlig del af grønlandsk identitet og historie og at fremme kulturarven som et fælles gode. Der ligger her et potentiale, der kan udnyttes i forbindelse med grønlandsk selvforståelse, uddannelse, forskning og erhvervsvirksomhed, som turisme.

2007-loven skal både sikre, at jordfaste fortidsminder og væsentlige bygninger bevares, og at der kan ske nedlæggelse af visse jordfaste fortidsminder for at give mulighed for andre tiltag. Med 2007-loven har Naalakkersuisut tilsigtet en tidssvarende lovgivning, der giver mulighed for fremtidig udvikling.

På internationalt plan foreligger Europarådets Maltakonvention (European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage CETS no. 143 af 16. januar 1992/Den europæiske konvention om beskyttelse af den arkæologiske arv). Danmark har tiltrådt Maltakonventionen med forbehold for Grønland. I forbindelse med forelæggelse af konventionen for Naalakkersuisut i 2004, blev det vurderet, at Grønland og lovgivningen ikke opfyldte konventionens krav.

Indtil vedtagelsen af 2007-loven havde den nationale lovgivning ikke været i overensstemmelse med de standarder, der er sat af de lande, som Grønland sædvanligvis sammenligner sig med. 2007-loven havde derfor til hensigt at løfte lovgivningen op på et niveau, der opfylder vore egne krav, men også gør det muligt at meddele ønske om at tiltræde Maltakonventionen.

Den tidligere gældende lovgivning var landstingslov nr. 5 af 16. oktober 1980 om fredning af jordfaste fortidsminder og bygninger som ændret ved landstingslov nr. 4 af 20. oktober 1983. Denne lov vil i det følgende blive betegnet "1980-loven". 1980-loven blev udfærdiget som en del af et lovgivningskompleks, der både omfattede den menneskeskabte kulturarv, naturfredning og dyrefredning. Lovgivningen på de to sidstnævnte områder er løbende blevet ændret i takt med erfaring, ny viden og ændrede faktiske forhold, men 1980-loven og selve udvikling af lovgivningen om den menneskeskabte kulturarv havde frem til vedtagelsen af 2007-loven stået stille siden en ændring af 1980-loven i 1983.

1980-loven var inddelt i tre kapitler: kapitel 1, der regulerede jordfaste fortidsminder, kapitel 2, der regulerede bygninger, kirkegårde, bygningsdele og varder, og kapitel 3, der regulerede kulturhistoriske områder. For jordfaste fortidsminder var fredning automatisk, såfremt fortidsminderne opfyldte krav til synlighed, alder med videre. For bygninger og lignende skulle der iværksættes en fredningsprocedure, inden der kunne træffes bestemmelse om fredning. Kulturhistoriske områder var reguleret efter de samme regler som bygninger.

1980-loven har været et spinkelt retsgrundlag for sikringen af den menneskeskabte kulturarv. Nogle aspekter ved fredning af jordfaste fortidsminder og bygninger var ikke klart regulerede. Eksempelvis var enhver virksomhed, der i væsentlig grad kunne virke skæmmende på fortidsminder forbudt i beskyttelseszonen rundt om fortidsminderne. Der var dog hverken i landstingsloven eller i andre fortolkningsbidrag en nærmere præcisering af, hvad der kunne virke skæmmende på fortidsminder. Fra en juridisk synsvinkel er dette betænkeligt, især fordi en overtrædelse kan retsforfølges.

Siden 1. januar 1981, hvor 1980-loven trådte i kraft, var der opstået mange situationer, som 1980-loven ikke tog stilling til. Kun på nogle få punkter var der fremkommet fast praksis. 1980-loven fastslog, at når der under jordarbejde findes et jordfast fortidsminde, skal arbejdet standses, og det skal besluttes, om en undersøgelse skal foretages. Landstingsloven angav dog ikke, hvem der skal betale for denne undersøgelse, der skulle foretages af Grønlands Nationalmuseum. I de tilfælde, hvor bygherren er Grønlands Hjemmestyre eller en tilknyttet institution

eller virksomhed, var det fast praksis, at bygherren betalte for den nødvendige undersøgelse for at sikre fortidsminderne.

Forslaget til 2007-loven blev udarbejdet med henblik på at lovfæste den faste praksis samt ajourføre lovgivningen om fredning af jordfaste fortidsminder og bygninger på baggrund af erfaring, ny viden, international praksis og de faktiske forhold.

2007-lovens opbygning:

Landstingsloven er inddelt i 6 kapitler.

- Kapitel 1: Formål og definitioner
- Kapitel 2: Jordfaste fortidsminder
- Kapitel 3: Bygninger og kulturhistoriske områder
- Kapitel 4: Ekspropriation og klageadgang
- Kapitel 5: Sanktioner
- Kapitel 6: Ikrafttrædelse m.v.

Kapitel 1 fastlægger de overordnede formål med landstingsloven.

Samtlige bestemmelser i landstingsloven kan føres tilbage til disse formål. Endvidere indeholder kapitlet en definition af kulturminder.

Jordfaste fortidsminder er regulerede i kapitel 2. Det nyskabende i forhold til 1980-loven er, at alle jordfaste fortidsminder af en vis alder ikke længere er automatisk fredede. En nærmere specificeret gruppe af fortidsminder, der blandt andet omfatter teltringe fra tiden efter kolonisationen og varder, vil kun være fredede, såfremt der iværksættes en fredningsprocedure. I forhold til 1980-loven er der i 2007-loven nu mulighed for at ophæve fredningen på jordfaste fortidsminder, eksempelvis hvor fortidsmindet er ødelagt.

Med hensyn til sikring af jordfaste fortidsminder i forbindelse med den fysiske planlægning og forberedelse af jordarbejde kodificeres de samarbejdsforhold, der allerede eksisterer mellem Grønlands Nationalmuseum og planmyndigheder og andre instanser, der arbejder med udnyttelse af landets ressourcer. Endvidere lægges der vægt på, at en bygherre skal inddrage Grønlands Nationalmuseum i planlægningen af større jordarbejder. Hensigten er, at der fokuseres på bevaring af og vidensindsamling fra fortidsminderne samtidig med, at der bliver råderum for jordarbejde og byggeprojekter.

Landstingsloven skelner mellem 3 typer undersøgelser af jordfaste fortidsminder. Den arkivalske kontrol, der viser kendte jordfaste fortidsminder inden for et område. Den arkæologiske besigtigelse, som indbefatter en in situ vurdering af et område. Denne besigtigelse er frivillig og rekvireres og betales af bygherre. Derudover er der den arkæologiske undersøgelse, der blandt andet omfatter en udgravning af fundne jordfaste fortidsminder. Den arkæologiske undersøgelse betales af bygherren eller den, for hvis regning et jordarbejde skal udføres. Landstingsloven indeholder tillige

en undtagelse, hvorefter Naalakkersuisut helt eller delvist kan afholde udgifter til en arkæologisk undersøgelse.

Kapitel 3 fastsætter fredningsproceduren for fredning af bygninger og kulturhistoriske områder. I forhold til 1980-loven gives der mulighed for fredning af bygninger, der kan omfatte hele bygningen, bygningens ydre eller enkelte bygningsdele. Derved er det muligt at frede specifikt og undgå, at en fredning virker uforholdsmæssigt indskrænkende.

Kapitel 4 indeholder bestemmelser om ekspropriation og klagemulighed for afgørelser truffet i henhold til landstingsloven.

Kapitel 5 fastlægger, at der ved overtrædelse af en række bestemmelser, kan pålægges bøde.

Kapitel 6 indeholder ikrafttrædelsesbestemmelser.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

For Grønlands Nationalmuseum og Arkiv medfører forslaget en vis administrativ forøgelse, idet indførelsen af muligheden for anden kulturarvsbeskyttelse vil kunne medføre, at flere områder underlægges en kulturarvsbeskyttelsesforanstaltning, end hvis der kun var mulighed for fredning. Grønlands Nationalmuseum og Arkiv har skønnet, at det vil medføre udgifter til en halv AC-stilling samt rejsemidler, i alt kr. 250.000 kroner. Museet skriver, at disse midler vil blive koblet med midler til fredningsområdet, så museet i alt kan afsætte en heltidsinspektør til disse opgaver. Naalakkersuisut vurderer, at omfanget af den administrative forøgelse som følge af lovændringen ikke er af en sådan størrelse, at det aktuelt medfører behov for bevillingsmæssige ændringer.

Lovforslaget har i øvrigt ikke økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Der indgår i forslaget som noget nyt en bestemmelse om, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan beslutte, at der skal foretages en arkæologisk besigtigelse af et område, hvis området er arkæologisk ukendt, eller der er begrundet formodning om jordfaste fortidsminder i området. Det er endvidere fastsat, at det er bygherren, eller den for hvis regning et jordarbejde skal udføres, der afholder udgifterne til en arkæologisk besigtigelse. Dette i sig selv vil kunne medføre merudgifter for erhvervslivet. Det skal hertil bemærkes, at en arkæologisk besigtigelse er betydeligt mindre ressourcekrævende end en arkæologisk undersøgelse. Det skal desuden erindres, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv efter den gældende landstingslov vil kunne beslutte at foretage en arkæologisk undersøgelse.

Det skal desuden bemærkes, at der i forslaget indgår en forpligtelse til udarbejdelse af budget for såvel arkæologiske besigtigelser som arkæologiske undersøgelser og bestemmelser om, at budget skal forelægges til godkendelse for bygherre eller den for hvis regning et jordarbejde skal udføres. Endelig skal det bemærkes, at udgiftsafholdelsen er i overensstemmelse med det skadevolderprincip, der i øvrigt er bestemmende for udgiftsfordelingen i såvel den gældende lov som i forslaget.

5. Miljø og naturmæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljø- og naturmæssige konsekvenser.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ikke administrative konsekvenser for borgerne.

7. Høring af myndigheder og organisationer

Lovforslaget har i perioden 27. januar 2010 til 24. februar 2010 været sendt til høring hos:

Samtlige departementer

KANUKOKA

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv

Museumsnævnet

NUKAKA

Danmarks Nationalmuseum

Kulturministeriet

Kulturarvsstyrelsen

Grønlands Landsret

SIK

Grønlands Arbejdsgiverforening

NUSUKA

KNAPK

Konsulenttjenesten for Landbrug

Miljø- og Fredningsrådet

Grønlands Turist- og Erhvervsråd

De Samvirkende Fåreholderforeninger

ICC

KANUKOKA fik efter anmodning forlænget høringsfristen til den 26. februar 2010. ICC var oprindeligt ikke medtaget på høringslisten, og fik som følge heraf først tilsendt høringsmaterialet den 3. februar 2010.

Der er modtaget høringssvar fra følgende: Departementet for Sundhed, Departementet for Erhverv og Arbejdsmarked, Departementet for Indenrigsaffænder, Natur og Miljø, Råstofdirektoratet, Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, NUKAKA, Grønlands Museumsnævn, Danmarks Nationalmuseum, KANUKOKA, Grønlands Turist- og Erhvervsråd, SIK, Grønlands Arbejdsgiverforening og ICC.

I redegørelsen for høringssvarene er der henvist til bestemmelser i det forslag, der blev sendt til høring. Høringssvarene har givet anledning til ændringer i forslaget. Dette har medført, at paragrafnummereringen af de enkelte bestemmelser i vidt omfang er ændret.

Høringssvar fra Departementet for Erhverv:

Departementet for Erhverv og Arbejdsmarked har indledningsvis anført, at departementet finder det tilfredsstillende, at der med forslaget er fastlagt klare regler for Naalakkersuisut's muligheder for at træffe beslutning om tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller om ændring eller ophævelse af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse. Alt under hensyn til lovforslagets overordnede formål som beskrevet i § 1.

Departementet anfører videre, at i forhold til departementets ressort er det vigtigt, at Naalakkersuisut i ekstraordinære tilfælde og med begrundet henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen kan træffe beslutning om f.eks. etablering af vandkraftværker til at muliggøre erhvervsudvikling herunder f.eks. turisme- og oplevelseserhvervet.

Departementet bemærker, at de nye bestemmelser bl.a. i mangel af praksis efter gældende landstingslov fra 2007 nødvendigvis må indeholde bestemmelser, der indebærer mulighed for fortolkning og skøn og dermed kan medføre ændring af praksis set over tid i forhold til f.eks. formuleringer som "ekstraordinære tilfælde og med begrundet henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen", "bedst mulige" henholdsvis forsvarlig dokumentation.

Departementet noterer sig også, at lovforslaget fastlægger klarere bestemmelser i de tilfælde, hvor kulturminde ønskes fredet eller anden kulturarvsbeskyttelse ønskes gennemført i forhold til f.eks. turismeformål.

Det anføres til § 1, stk. 5 henholdsvis § 3, stk. 3, at der anvendes begreberne ”bedst mulige dokumentation” henholdsvis ”forsvarlig dokumentation”. Forskellen er søgt forklaret i bemærkningerne til de to paragraffer. Specielt den sidste sætning i bemærkningerne til § 1, stk. 5 forekommer måske mere forvirrende end afklarende. I ”forsvarlig dokumentation” er der vel lige som i ”bedst mulige dokumentation” tale om et skønselement. Det skal hertil bemærkes, at der i bemærkningerne til § 1, stk. 5 henholdsvis § 3, stk. 3 er redegjort for de nævnte begreber, og hvorfor der er anvendt forskellige begreber. Det fremgår heraf også, at der i begge tilfælde indgår et skønselement.

Det anføres til § 3, stk. 2, nr. 3, litra a, at det enten i selve lovteksten eller i det mindste i bemærkningerne bør beskrives, at en betydelig samfundsøkonomisk gevinst ikke entydigt behøver at ses i en nationaløkonomisk sammenhæng, men også kan være en betydelig samfundsøkonomisk gevinst i forhold til en region eller et lokalt område. Dette er indarbejdet i bemærkningerne til forslaget.

Det anføres til § 3, stk. 2 litra b, at ”ganske” foreslås slettet, da adjektivet ikke bidrager til nærmere præcisering af ”betydelige”. Dette er imødekommet i det nu foreliggende forslag.

Det anføres til kapitel 2, at det med udgangspunkt i, at kapitlet omhandler jordfaste fortidsminder fra tiden før kolonisationen, og at sådanne er automatisk fredede, forekommer uklart, at der flere steder i kapitlet tales om at rejse sag om fredning af jordfaste fortidsminder. Det anføres i forlængelse heraf, at formuleringerne kun giver mening, hvis der er tale om jordfaste fortidsminder efter tiden for kolonisation jf. § 5. Det anføres videre, at dette i det mindste bør fremgå af bemærkningerne, hvis de anførte formuleringer opretholdes. Det skal hertil bemærkes, at bestemmelserne vedr. fredning af jordfaste fortidsminder efter forslag herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv er blevet ændret i det nu foreliggende forslag. Der opereres herefter ikke længere med en afgrænsning i forhold til et tidspunkt for kolonisation men alene en årstalsbaseret afgrænsning. Det er søgt tydeliggjort i bemærkningerne, at kapitlet omhandler såvel de automatiske fredninger (også kaldet de facto fredninger) og de fredninger, der forudsætter, at der rejses en fredningssag (også kaldet fakultative fredninger).

Det anføres til § 6, stk. 1, at ”anlæg” bør forklares i bemærkningerne. Dette er søgt forklaret i bemærkningerne til det foreliggende forslag.

Det anføres til § 6, stk. 2, at det er uklart og ikke forklares i bemærkningerne, hvordan sidste bisætning skal forstås (”.herunder om kriterier for fredning.”). Dette er søgt forklaret i bemærkningerne til det foreliggende forslag.

Det anføres til § 8, stk. 4 sammenholdt med § 18, stk. 1 og § 24 stk. 1, at det er uklart, hvorfor der i førstnævnte bestemmelse er tale om ”offentliggøres uden ophold

på Grønlands Selvstyres og Grønlands Nationalmuseums og Arkivs hjemmeside.”, mens der i de to andre bestemmelser er tale om en 14 dages frist og intet krav om offentliggørelse på hjemmesider. Der er i det foreliggende forslag foretaget en harmonisering af disse bestemmelser.

Det anføres til § 9, stk. 1 og tilsvarende i § 17, stk. 1, sidste sætning, at der synes at mangle ”ændring eller”, således at der kommer til at stå: ”..tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller om *ændring eller* ophævelse af en eksisterende fredning”. Dette er indarbejdet i det foreliggende forslag.

Det anføres til § 19, stk. 1, at der bør indføres ”så vidt muligt”, således at der kommer til at stå: ”Almindelig vedligeholdelse skal *så vidt muligt* ske under anvendelse af samme materialer metoder og farver som hidtil”. Det anføres som begrundelse herfor, at der fra Danmark kendes eksempler på, at det har været enten nærmest teknisk umuligt eller urimeligt omkostningskrævende at opfylde en ultimativ bestemmelse som foreslået. Det bemærkes endvidere, at der ikke som i mange af de øvrige bestemmelser i lovforslaget er en dispensationsbestemmelse. En sådan kunne som alternativ tilføjes til paragraffen som alternativ til den foreslåede tilføjelse ”..så vidt muligt..”. Naalakkersuisut finder det ikke hensigtsmæssigt at indføre den foreslåede formulering, men har i det foreliggende forslag indarbejdet en dispensationsmulighed.

Det anføres til § 21, stk. 3, at det er lidt uklart, hvor eksklusiv bestemmelsen ”.. ikke må foregå aktiviteter af nogen art, bortset fra offentlighedens adgang.” er. Det anføres i forlængelse heraf, at dispensationsbestemmelsen i sidste sætning taler om ”.. når ganske særlige forhold taler herfor.” Det anføres videre, at bestemmelsen ikke bør være så eksklusiv, at f.eks. en turistoperatør ikke kan lave en (betalt) tur for en gruppe turister i et kulturhistorisk område eller, at der ikke må fiskes, herunder turisters eller herboendes fiskeri, men at det på den anden side kan være hensigtsmæssigt, at der kan laves begrænsninger i f.eks. antallet af turister fra et krydstogtskib. Det anføres videre, at det er muligt, at bestemmelsen i stk. 5 er tilstrækkelig til at regulere sådanne forhold, men at som minimum bør ”offentlighedens adgang” nærmere beskrives i bemærkningerne. Det er søgt indarbejdet i bemærkningerne til forslaget, hvad der forstås ved ”offentlighedens adgang”.

Det anføres til anvendelsen af begrebet ”kulturlandskabsområde” i de almindelige bemærkninger til forslaget, at begrebet ikke anvendes i den gældende lov, men at begrebet måske anvendes i UNESCO-sammenhæng. Det anføres videre, at hvis dette ikke er tilfældet, bør begrebet ”kulturarvsområde” vel anvendes i stedet. Det skal hertil oplyses, at begrebet ”kulturlandskabsområde” anvendes i UNESCO-sammenhæng, og det er baggrunden for anvendelsen af udtrykket. Juridisk set vil der være tale om et kulturarvsområde i Inatsisartutlovens forstand.

Det anføres til side 3, pkt. 4 i bemærkningerne, at ”samtidig” i bisætningen foreslås slettet af sproglige grunde, da der ikke samtidig med beslutningen kan ske en forsvarlig dokumentation. Det skal hertil bemærkes, at det netop er tilsigtet, at der i forbindelse med beslutningen skal træffes afgørelse om, hvordan det sikres, at der

samtidig sker en forsvarlig dokumentation. Den foreslåede sletning er derfor ikke imødekommet.

Det anføres til side 1, 5. og 6. afsnit, at der ikke bør nævnes konkrete firmanavne i forbindelse med et lovforslag eller bemærkninger dertil. Det anføres videre, at en fredning af områder med jordfaste fortidsminder omkring søer i Grønland vil kunne forhindre udnyttelse af potentielle vandkraftressourcer i Grønland. Endelig anføres det, at lovforslaget ikke kun retter sig mod udnyttelse af vandkraftressourcer, men også udnyttelse af naturområder med kultur- eller fortidsminder til andre erhvervsmæssige formål mm. Det anføres videre, at det anvendte begreb i NKA's rapport, side 17, *Salvage Archaeology*, betyder *nødudgravninger* og ikke *bevarende arkæologisk foranstaltninger*. Overskriften er da også: "Suggetions for Salvage Archaeology and Documentation in Case of Damming of Lakes Tasersiaq, Tarsartuup Tasersua and Tuusaap Tasia" I forlængelse af disse bemærkninger foreslås en ny affattelse af afsnit 5 og 6. Det skal hertil bemærkes, at der i bemærkningerne til det nu foreliggende forslag ikke er nævnt firmanavne. Desuden er de af departementet foreslåede formuleringer i videst muligt omfang søgt indarbejdet i bemærkningerne.

Det anføres til side 3, pkt. 1, at "forordningen" skal ændres til "Inatsisartutloven". Ændringen er foretaget i det foreliggende forslag.

Det anføres til side 4, 3. sidste afsnit, at "absolut undtagelse" bør erstattes af lovtekstens "ekstraordinære tilfælde", idet "absolut undtagelse" opfattes som en stramning og dermed som lovgivning i bemærkningerne. Det skal hertil bemærkes, at det er fundet hensigtsmæssigt i bemærkningerne at signalere, at "ekstraordinære tilfælde" må opfattes som undtagelser, men at "absolut" er fjernet.

Det anføres til side 4, 2. sidste afsnit, at begreberne "bedst mulige dokumentation" og "forsvarlig dokumentation" er søgt forklaret i bemærkningerne til § 1, stk. 5, og at hvis begge begreber opretholdes i såvel lovtekst som bemærkninger, kan forklaringen med fordel tages med i tilknytning til sidste afsnit på side 4, da det ellers vil kunne skabe misforståelse. Det ses ikke på det nævnte sted at kunne skabe misforståelse og anvendelsen af begreberne er i øvrigt beskrevet udførligt andre steder i bemærkningerne.

Det anføres til side 5, 2. sidste afsnit, om det er korrekt, at *to* områder på nuværende tidspunkt *er* optaget på UNESCO's såkaldte tentative liste? Det kan hertil oplyses, at det er korrekt.

Det anføres til side 6, at hvis det skønnes nødvendigt med så omfattende beskrivelse af gældende lov, at der i så fald foreslås en redaktionel ændring, således at det ved kursivering eller på anden måde klart vises, at der ikke er tale om bemærkninger til lovforslaget. Det anføres videre at den nuværende opstilling kan medføre tvivl, om bemærkningerne hører til det foreliggende lovforslag eller til gældende lov. Det skal hertil bemærkes, at bemærkningerne til det nu foreliggende forslag er søgt affattet på en sådan måde, at det klart fremgår, hvad bemærkningerne relaterer til.

Det anføres til side 9 vedr. høringslisten, at ICC også er høringspart. Dette er indarbejdet i bemærkningerne til det nu foreliggende forslag.

Det anføres til bemærkningerne til § 1, stk. 1, 2. afsnit, at "Immaterielle kulturarv" ikke omtales i selve lovforslaget. Det anføres videre, at hvis lovforslaget også omfatter den immaterielle kulturarv, bør begrebet nævnes i § 2 og forklares i bemærkningerne. Det anføres videre, at begrebet "jordfaste kulturarv" ikke ses at være brugt i hverken gældende lov eller andetsteds i lovforslaget. Det skal hertil bemærkes, at den immaterielle kulturarv ikke er omfattet af denne Inatsisartutlov, hvilket er søgt indarbejdet i bemærkningerne til det nu foreliggende forslag. Anvendelsen af udtrykket "jordfaste kulturarv" er netop sket for at tydeliggøre, at Inatsisartutloven ikke omhandler den del af kulturarven, der er immateriel.

Det anføres til § 3, stk. 2, side 12, 5. afsnit, at der til forklaring af, hvad der menes med samfundsmæssig gevinst, er forklaret, at en sådan gevinst både kan være af økonomisk og af anden karakter og endvidere, at der kan være tale om både kort og lang sigt. Det anføres i forlængelse heraf, at det med henvisning til bemærkningerne til § 3, stk. 2 litra a er vigtigt, at det også anføres, at der også kan være tale om samfundøkonomisk gevinst regionalt eller lokalt. Ellers vil eksempelvis fredning af jordfaste fortidsminder ved en sø, der opdømmes i forbindelse med et vandkraftværk, der "kun" skal forsyne en enkelt by eller et turist- eller erhvervsanlæg, der vil have betydelig økonomisk gevinst for regionen eller lokalsamfundet ikke være omfattet af bestemmelserne i lovforslagets § 3. Det skal hertil bemærkes, at det i bemærkningerne til det nu foreliggende forslag er søgt uddybende forklaret, hvad der forstås ved samfundsmæssig gevinst.

Departementet rejser afslutningsvis spørgsmålet, om lovforslaget er afklaret i forhold til råstofloven, således at der ikke er tvivl om, at lovforslaget også omfatter fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af områder ved mineral- og olieudvinding. Det skal hertil bemærkes, at forslaget er afklaret i forhold til råstofloven og at det i bemærkningerne til det nu foreliggende forslag er søgt uddybet, hvordan sammenhængen er mellem disse to lovgivninger.

Høringssvar fra Departementet for Indenrigsanliggender, Natur og Miljø og Departementet for Sundhed:

Departementerne har ingen bemærkninger til forslaget.

Høringssvar fra Råstofdirektoratet:

Råstofdirektoratet finder det betænkeligt, at beslutninger om fredninger og kulturarvsbeskyttelse træffes af en lille gruppe af embedsmænd med rådgivning af Kulturarvsrådet bestående af tre personer. Begge instanser er udenfor direkte demokratisk indflydelse. Det anføres i forlængelse heraf, at ligesom samtlige tilladelser på råstofområdet lægges op til politisk beslutning, bør også sager om fredning og kulturarvsbeskyttelse besluttes af Naalakkersuisut og således blive underkastet en bred politisk debat.

Det anføres videre, at både råstof tilladelser og fredninger/kulturarvsbeskyttelser kan udgøre væsentlige indgreb i samfundet. Fredninger/kulturarvsbeskyttelser kan bl.a. medføre så store indskrænkninger i bygherres eller entreprenørens råderum og forårsage væsentlige forsinkelser af de planlagte aktiviteter, at de helt må opgives, med tab af potentielle indtægter og arbejdspladser til følge.

Det skal hertil indledningsvis bemærkes, at kompetencen til at træffe beslutning om fredninger i den gældende landstingslov også er tillagt Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Med forslaget foreslås der mulighed for anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder som alternativ til en fredning. Det foreslås på lignende vis, at kompetencen til at træffe beslutning herom også tillægges Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Når kompetencen er tillagt Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i såvel den gældende lov som i forslaget er det for at sikre, at afgørelsen træffes på baggrund af faglig sagkundskab. Det er således heller ikke korrekt, at der er tale om en lille gruppe embedsmænd. Der gøres endvidere opmærksom på, at enhver sag om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse skal følge bestemte procedurer, herunder med pligtig høring. Endelig skal det bemærkes, at der i forslaget er givet Naalakkersuisut mulighed for i ekstraordinære tilfælde under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen at fravige en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse.

Råstofdirektoratet anfører videre, at det anerkendes, at der med lovforslagets § 3 er etableret en mulighed for, at Naalakkersuisut ”i ekstraordinære tilfælde og med begrundet henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen” kan tiltage sig den beslutningskompetence, som ellers er tillagt Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Dette anser Råstofdirektoratet dog kun som den næstbedste løsning og en mindre demokratisk løsning i forhold til at beslutninger om at frede og kulturarvsbeskytte i alle tilfælde træffes af Naalakkersuisut, efter indstilling fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

Råstofdirektoratet anfører videre, at lovforslaget beskriver proceduren for at rejse sager om fredning og kulturarvsbeskyttelse for Naalakkersuisut udmærket. Det anføres videre, at i tilfælde, hvor disse ”ankemuligheder” benyttes og en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse ikke fuldføres, vil en sådan sag stadig kunne forsinke og øge usikkerheden ved den planlagte råstofaktivitet eller erhvervmæssige virksomhed så meget, at det må opgives. Det skal hertil bemærkes, at høringsperioden i forbindelse med fredninger og anden kulturarvsbeskyttelse er 3 måneder, hvilket også er tilfældet i den gældende lov. Det skal i denne forbindelse erindres om, at det kun er ekstraordinære tilfælde, hvor der er begrundede overordnede hensyn til samfundsudviklingen, at sagen vil kunne indbringes for Naalakkersuisut.

Råstofdirektoratet foreslår videre, at lovende råstofaktiviteter ses at kunne indgå som hensyn i forslaget § 3, stk. 2, nr. 3. Råstofdirektoratet synes, at formuleringen her er lidt uklar, og at den ikke helt tilgodeser råstofaktiviteter i en fremskreden efterforskningsfase eller i begyndelsen af en udnyttelsesfase, og foreslår derfor at erstatte sætningen med: ”ønsket om at foretage undersøgelser og forberedelser til erhvervmæssig virksomhed, etablere erhvervmæssig virksomhed eller at udvide

eksisterende erhvervmæssig virksomhed, der..." Det skal hertil bemærkes, at det ikke findes hensigtsmæssigt at skrive det ind i selve lovteksten, men at det i bemærkningerne til forslaget er præciseret, at "ønsket om at etablere erhvervmæssig virksomhed" også kan omfatte de nævnte undersøgelser og forberedelser.

Det anføres videre, at for at lette forståelsen, foreslås teksten i starten af § 7 stk. 3 ændret fra "Inden for en afstand af 20 meter fra de jordfaste fortidsminder kan må der ikke..." til "Ved en afstand fra 2 til 20 meter fra de jordfaste fortidsminder må der ikke...". Forslaget er ændret i overensstemmelse hermed.

Det anføres videre, at formuleringen i § 7, stk. 3 er ændret væsentligt i forhold til den tidligere gældende fredningslov. Den tidligere fredningslov gav mulighed for at foretage aktiviteter indenfor 20 meter zonen, så længe disse aktiviteter ikke virker skæmmende, mens det nu foreslås, at der kun må foregå landbrugsmæssige aktiviteter. Forslaget synes at umuliggøre enhver form for råstofaktivitet indenfor 20 meter zonen, og derfor medfører omformuleringen af § 7, stk. 3 netop et negativt indgreb i en mineral-rettingshavers råderum, - i modsætning til hvad bemærkningerne påstår. Råstofdirektoratet ser derfor gerne, at formuleringen føres tilbage til som den var i fredningsloven. Det forekommer ikke klart, hvad der henvises til med udtrykket "den tidligere gældende fredningslov". I den gældende landstingslov er bestemmelsen svarende til den foreslåede, bortset fra, at det i forslaget er præciseret, at der bortset fra de nævnte aktiviteter ikke må foregå nogen aktiviteter. Der er hermed ikke tilsigtet nogen realitetsforskel i forhold til den gældende landstingslov.

Det anføres videre, at der savnes en nærmere beskrivelse i § 7, stk. 4 af, hvad der skal til for at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan dispensere for reglerne i § 7, stk. 1-3. Det vil her bl.a. være relevant at beskrive hvilke typer råstofaktiviteter, der eventuelt kunne tillades indenfor 20 meter zonen. Det skal hertil bemærkes, at bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslov. Der er i bemærkningerne til bestemmelsen redegjort for, i hvilke situationer dispensation kan komme på tale. Det fremgår desuden af bemærkningerne, at dispensationsmuligheden ikke er tiltænkt anvendt i flæng men alene i relation til særlige situationer, hvor praktiske hensyn, herunder erhvervshensyn, taler kraftigt herfor. Det findes ikke hensigtsmæssigt at indskrive i bemærkningerne, hvilke typer råstofaktiviteter, der eventuelt vil kunne tillades inden for 20 meter zonen, idet råstofaktiviteter normalt vil være uforenelige med de hensyn, der ligger bag fredningen.

Det anføres videre, at der i tilknytning til § 7, stk. 4 også savnes en generel beskrivelse af, hvem der kan øve indflydelse på en eventuel dispensation og hvordan. Det skal hertil bemærkes, at det ikke findes hensigtsmæssigt at foretage en beskrivelse heraf. Som ved andre dispensationer, vil det naturligt være den, der ansøger om dispensation, der gennem sin ansøgning kan øve indflydelse. Dertil kan eventuelle høringsparter øve indflydelse.

Det anføres videre, at der i § 12, stk. 1 fastslås, at bygherren *skal* afholde udgifterne til en arkæologisk besigtigelse. Samtidig ses det i § 11, stk. 3, at bygherren ved større

jordarbejder *skal* inddrage Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i planlægningen. Da en inddragelse af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i planlægningsfasen typisk inkluderer en arkæologisk besigtigelse, synes det ikke rimeligt at kræve, at bygherrer ved større jordarbejder skal afholde udgifterne til arkæologisk besigtigelse. Råstofdirektoratet foreslår derfor at ”bygherrer ved større jordarbejder” undtages fra bestemmelsen i § 12, stk. 1. Det skal hertil indledningsvis bemærkes, at både § 11, stk. 3 og § 12, stk. 1 i høringsforslaget er videreført i uændret form fra den gældende landstingslov. Derudover skal det bemærkes, at en inddragelse i planlægningsfasen ikke nødvendigvis inkluderer en arkæologisk besigtigelse. Endvidere skal det bemærkes, at bestemmelsen i høringsforslaget § 12, stk. 1 alene omhandler de tilfælde, hvor bygherre selv har anmodet om en besigtigelse.

Det anføres videre, at der i § 12, stk. 2, andet punktum, nævnes, at en ”arkæologisk undersøgelse skal foretages inden 18 måneder fra det tidspunkt, hvor vurderingen er meddelt bygherren, eller den for hvis regning et jordarbejde skal udføres, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende.” Fristen bør i stedet præcisere hvornår den arkæologiske undersøgelse skal være afsluttet, således at bygherren, eller mineral-rettingshaveren, kan genoptage sine egne aktiviteter. Det er i forslaget blevet præciseret, at undersøgelsen skal være udført inden for den nævnte frist.

Det anføres videre, at det samtidig nævnes i bemærkningerne, at fristen på 18 måneder fungerer som en øvre grænse for foretagelsen af en arkæologisk undersøgelse og giver mulighed for at indrette sig efter klimatiske forhold. Der er imidlertid også taget forbehold for at vejret, logistik mv. kan udsætte den arkæologiske undersøgelse i den afsluttende sætning: ”medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende”. Derfor foreslås det at nedsætte fristen for, hvornår den arkæologiske undersøgelse under normale omstændigheder skal være gennemført til 12 måneder. Således foreslår Råstofdirektoratet, at § 12, stk. 2 erstattes med; ”Såfremt Grønlands Nationalmuseum og Arkiv vurderer, at der er jordfaste fortidsminder i området, kan Grønlands Nationalmuseum og Arkiv beslutte, at der skal foretages en arkæologisk undersøgelse heraf. En arkæologisk undersøgelse skal være afsluttet inden 12 måneder fra det tidspunkt, hvor vurderingen er meddelt bygherren, eller den for hvis regning et jordarbejde skal udføres, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende.” Den foreslåede ændring har bl.a. til formål at begrænse forsinkelsen af råstofaktiviteter mest muligt for at mindske risikoen for at rettighedshaveren opgiver sine aktiviteter undervejs unødigt. Det skal hertil bemærkes, at fristen på 18 måneder er videreført fra den gældende landstingslov. Der er ikke fundet grundlag for at ændre fristens længde.

Det anføres videre, at sætningen i bemærkningerne til § 12, stk. 2; ”Vurderer Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, at der findes et eller flere jordfaste fortidsminder i området, fastsætter stk. 2, at der skal foretages en arkæologisk undersøgelse heraf” synes at indføre en automatik, som ikke ses i § 12, stk. 2, og som heller ikke synes nødvendig. Det må bero på en konkret vurdering, om der skal foretages en arkæologisk undersøgelse. Det skal hertil bemærkes, at bemærkningerne er ændret i overensstemmelse hermed.

Det anføres videre, at § 12, stk. 4 giver mulighed for, at Naalakkersuisut, ved mindre private jordarbejder, helt eller delvist kan afholde udgifterne til en arkæologisk undersøgelse, hvis udgifterne bliver urimeligt tyngende for den private bygherre. Råstofdirektoratet påpeger, at udgifterne til arkæologiske undersøgelser på tilsvarende vis kan være urimeligt tyngende for personer med eneret til småskala mineaktiviteter. Råstofdirektoratet foreslår derfor, at der efter ”Ved mindre private jordarbejder” i § 12, stk. 4 indsættes ”og ved småskala efterforskning og udnyttelsesaktiviteter”. Forslaget er blevet ændret i overensstemmelse hermed.

Det anføres videre, at udgifterne til arkæologiske undersøgelser ligeledes kan være urimeligt tyngende for mindre mineselskaber og set i forhold til den pågældende mineaktivitets økonomi. Derfor anser Råstofdirektoratet det for nødvendigt, at bygherren, f.eks. mineselskabet, kan regne med det budget som Grønlands Nationalmuseum og Arkiv har pligt til at udarbejde, og at budgettet meldes ud så hurtigt som muligt. Råstofdirektoratet foreslår derfor, at § 12, stk. 3, andet punktum, erstattes med; ”Grønlands Nationalmuseum og Arkiv udarbejder et budget for undersøgelsens gennemførelse inden 3 måneder fra det tidspunkt, hvor vurderingen er meddelt bygherren, eller den for hvis regning et jordarbejde skal udføres”. I bemærkningerne til § 12, stk. 3 bør der angives en maksimal grænse for, hvor meget budgettet må overskrides. Det skal hertil bemærkes, at der i forslaget er indarbejdet uddybende bestemmelser om udarbejdelse af budget og forelæggelse heraf til godkendelse for bygherren eller den, for hvis regning et jordarbejde skal udføres. Det er ikke fundet hensigtsmæssigt at fastsætte tidsfrister herfor.

Det anføres videre, at det i § 21, stk. 5 nævnes, at Naalakkersuisut fastsætter bestemmelser om fredede eller kulturarvsbeskyttede områder, herunder om hvilke aktiviteter der må foregå i disse områder. I bemærkningerne til § 21, stk. 5 nævnes det bl.a., at ”Det er fundet hensigtsmæssigt, at Naalakkersuisut både generelt kan fastsætte sådanne regler men også at det kan ske konkret for bestemte fredede områder”. Råstofdirektoratet går ud fra, at dette også drejer sig om kulturarvsbeskyttede områder, således at der mellem ”fredede” og ”områder” i citatets første punktum skal indsættes ”og kulturarvsbeskyttede”. Dette er korrekt, og det er indarbejdet i bemærkningerne til forslaget. Råstofdirektoratet finder det i øvrigt meget relevant i tilknytning til § 21, stk. 5 at beskrive, hvem der kan øve indflydelse på udformningen af sådanne bestemmelser og hvordan. Det skal hertil bemærkes, at det forudsættes, at sådanne bestemmelser udarbejdes efter høring af relevante parter. Dette vil typisk blandt andet være plan- og råstofmyndighederne og andre, der arbejder med udnyttelse af landets ressourcer.

Det anføres videre, at § 21, stk. 5 ikke synes at være i overensstemmelse med bemærkningerne til § 21, stk. 5, hvor det fastslås, at det ”er Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der afgør, hvorvidt en aktivitet er tilladelig”. Det skal hertil bemærkes, at der synes at være tale om en misforståelse, da den citerede sætning vedrører § 21, stk. 4.

Det anføres videre, at bemærkningerne til § 23 stk. 3 er uklare og bør omformuleres. Det skal hertil bemærkes, at der må være tale om en misforståelse, da § 23 alene omfatter to stykker.

Det anføres endelig, at bemærkningerne til § 27 fremkommer med oplysninger om, at "Såfremt Naalakkersuisut ikke kan godkende erstatningskravet, anlægges Naalakkersuisutmedlemmet for kultur sag mod den pågældende til afgørelse af spørgsmålet" samt at "såfremt der fremkommer et erstatningskrav i forbindelse med en sag (om ekspropriation, red.), skal sagen først forsøges løst ved en overenskomst mellem den, der kræver erstatning og Naalakkersuisut." som ikke ses direkte i § 27 i lovforslaget. Råstofdirektoratet foreslår at proceduren for ekspropriation her gøres mere tydelig. Det skal hertil bemærkes, at proceduren for ekspropriation følger bestemmelserne herfor i de til enhver tid gældende regler om ekspropriation. Det er i bemærkningerne til bestemmelsen søgt tydeliggjort, hvorledes proceduren efter de gældende regler er.

Høringssvar fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

Det anføres til § 5, at lovforslaget indebærer at, alle bygningsfredninger bliver fakultative fredninger, da bygninger over 100 år er *taget* ud af kapitlet om jordfaste fortidsminder.

Ændringen gør det muligt at hæve grænsen for den automatiske fredning af jordfaste fortidsminder fra sydsiden af Ikerasassuaq/Prins Christian Sund, syd om Kap Farvel og op til 75° N på vestkysten tilbage til år 1900, uden at 1800-tals bygninger, som ikke er bevaringsværdige og vil være dyre at vedligeholde, bliver automatisk fredede.

Fra museumsfaglig side er man generelt ikke glade for at, grænsen for automatisk fredning af jordfaste fortidsminder blev sænket til år 1800 i den gældende lov, fordi fortidsminder, som er en fortsættelse af og i nogle tilfælde en videreudvikling af bevaringsværdige og videnskabeligt interessante traditioner fra Thule kulturen ikke bliver automatisk fredede. Et eksempel kan være firkantede tørvehuse, der nogle steder først opstår i 1800-tallet. Men også fordi ændringsprocesserne i kølvandet på kolonisationen skete med varierende intensitet og hastighed overalt på den pågældende kyststrækning og stadig pågik i 1800-tallet. Desuden er det lettere at håndtere en lov, hvor jordfaste fortidsminder i hele landet fredes automatisk ved samme tidsgrænse.

Da mange af fortidsminderne i 1800-tallet er absolut bevaringsværdige foreslås derfor, at den tidligere grænse ved år 1900 for automatisk fredning af jordfaste fortidsminder genoptages, og at tidspunktet ikke længere defineres som tidspunktet for kolonisationen. Forslaget er imødekommet i det foreliggende forslag.

Det anføres til § 10, stk. 1, at der ønskes anført "*kendte* fredede jordfaste fortidsminder" i stedet for blot "fredede jordfaste fortidsminder", da det jo ikke er alle fredede jordfaste fortidsminder som er kendte. Forslaget er imødekommet i det foreliggende forslag.

Det anføres til § 12, stk. 1, at der i forbindelse med den fysiske planlægning og forberedelse af jordarbejde ønskes sikret, at fredningsmyndigheden kan forlange, at der foretages en arkæologisk besigtigelse for bygherrens regning, såfremt området er

arkæologisk ukendt, eller der er en begrundet formodning om mange kulturminde i området. Skal der sættes en tidsgrænse fra NKA's forlangende om besigtigelse til at den skal være udført, kan den mindst blive på 9 måneder, fordi meddelelse om forundersøgelser i forbindelse med jordarbejde kan ske når som helst på året. Sker det for eksempel i september, kan NKA i de fleste lokaliteter i landet ikke udføre en besigtigelse før i juni året efter. Forslaget er imødekommet i det foreliggende forslag.

Det anføres i relation til § 31 i høringsforslaget, at i denne paragraf ønskes tilføjet, at de facto fredningerne af de forladte 1800-tals bygninger ophæves. Bygningerne blev fredet med den gældende lov. Jvf. udeladelsen af dem i § 5 i dette forslag anses de ikke længere som bygninger, der skal fredes automatisk, men er stadigvæk fredede i henhold til forslagens § 31, indtil der sker en ophævelse af fredningen af dem. Det vil betyde en større arbejdsbyrde at identificere og ophæve fredningen af de enkelte bygninger, hvorfor det ønskes indføjet i forslaget, at fredningen af dem ophæves ved dette lovforslag. Forslaget er imødekommet i det foreliggende forslag.

Endelig gør Grønlands Nationalmuseum og Arkiv opmærksom på problemer med den grønlandske oversættelse af forslaget. Der er efterfølgende foretaget ekstra korrekturlæsning på den grønlandske version af forslaget.

Høringssvar fra NUKAKA:

Det anføres til § 3, stk. 3, at der efterlyses en mere klar formulering af, hvorledes Naalakkersuisuts afgørelse om "forsvarlig dokumentation" skal træffes. Det ønskes derfor uddybet, hvorledes "*forsvarlig dokumentation*" skal defineres. Der er i bemærkningerne til forslaget redegjort herfor.

Det anføres til § 4, stk. 2, at der ønskes en mere klar formulering af sætningen. Det foreslås, at "*den sammenhæng*" erstattes med "*den fysiske sammenhæng*". Efter rådføring herom med Grønlands Nationalmuseum og Arkiv er ændringen ikke foretaget, da der netop ikke nødvendigvis behøver at være tale om en fysisk sammenhæng. Ændringen vil derfor være utilsigtet indskrænkende.

Der er et forslag til ændring af formuleringen af § 7, stk. 3. Forslaget er identisk med forslag herom fra Råstofdirektoratet, hvorfor der henvises til kommenteringen deraf.

Det anføres til § 10, at NUKAKA ønsker ordlyden "kendte" indsættes i stedet for "fredede" fortidsminder i første linie. Det er ikke fundet hensigtsmæssigt at imødekomme dette ønske, idet det alene er de fredede jordfaste fortidsminder, der er interessante. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til Grønlands Nationalmuseum og Arkivs bemærkninger til samme bestemmelse.

Det anføres til § 12, at NUKAKA ønsker formuleringen "kan" skiftet ud med "skal". Det anføres som begrundelse herfor, at det er afgørende for, at vi før jordarbejde påbegyndes får kendskab til de områder, hvor der endnu ikke er foretaget besigtigelser. Vi fremsætter krav om, at der i arkæologisk set ukendte områder skal foretages en besigtigelse på bygherrens bekostning før jordarbejde kan påbegyndes. Det skal hertil bemærkes, at der i det reviderede forslag efter forslag herom fra

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv er indarbejdet bestemmelser om, at arkæologiske besigtigelser både kan besluttes af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv på eget initiativ og efter anmodning fra bygherre eller den, for hvis regning et forstudie eller et jordarbejde skal udføres.

Det anføres til § 31, at hele sætningen burde ændres og omformuleres, så ordlyden bliver mere forståeligt. Det er ikke fundet muligt uden at ændre hensigten med bestemmelsen at ændre ordlyden.

NUKAKA foreslår desuden, at grænsen for de facto fredning af jordfaste fortidsminder hæves til år 1900. På den måde vil jordfaste fortidsminder fra 1800-tallet i Vestgrønland blive de facto fredet. Dermed vil det være overflødigt med definitioner med kolonisering af Vest- og Østgrønland, jf. § 5, stk. 2. Forslaget er overensstemmende med tilsvarende forslag herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, hvorfor der henvises til kommenteringen deraf.

Overordnet set ønsker NUKAKA desuden at gøre opmærksom på, at det fremsatte lovforslag medfører mere arbejde for museerne. En logisk konsekvens af dette bør være, at der afsættes yderligere midler til at udføre de nye opgaver loven medfører, da de midler der i dag er afsat til forarbejder/arbejder ikke vil være tilstrækkelige. NUKAKA ønsker derfor, at der afsættes økonomiske midler, der står i forhold til intentionerne med loven. Det skal hertil bemærkes, at det ikke er anført, hvori merarbejdet består. Der henvises i øvrigt til beskrivelsen af forslaget økonomiske og administrative konsekvenser.

Ligeledes er der fra NUKAKAs side en forventning om, at loven følges op af bekendtgørelser, som kan medvirke til at skabe mere præcise rammer for forvaltningen af området. Det skal hertil bemærkes, at det påregnes, at Inatsisartutloven i nødvendigt omfang følges op med udstedelse af bekendtgørelser.

Høringssvar fra Grønlands Museumsnævn:

Nævnet tilslutter sig både Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu og NUKAKA's (Sammenslutning af lokalmuseer i Grønland) bemærkninger til lovforslaget.

Grønlands museumsnævn anser også, at det er vigtigt at afskille og tydeliggøre bygninger og fredningsbestemmelser i lovforslaget. Ændringsforslaget om anden kulturarvsbeskyttelse har været til høring sidste vinter, hvor den giver mulighed for mere fleksibel beskyttelse af områder med kulturminde end en fredning. Da fredningsmyndigheden i princippet ikke skal være "enevældig", bør der i loven skabes en mulighed for at omstøde fredninger i ekstraordinære tilfælde. Derfor anses § 1 stk. 4 og 5 og § 3 i det aktuelle lovforslag som en tilpasning til lovgivningsprincipper.

Museumsnævnet anfører videre, at når Naalakkersuisut træffer en afgørelse under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen, skal der sikres en forsvarlig dokumentation af kulturminde og den viden og information, som det rummer, og udgifterne dertil skal afholdes af bygherren, og på samme måde, som når

der rejses en fredningssag, så skal der ske en forudgående høring. Dette indgår også i forslaget.

Museumsnævnet anfører videre, at forslaget betyder mere arbejde på museet med at formulere kriterier for områderne, og det vil betyde, at flere kræfter skal sættes ind på overvågning, kontrol, rådgivning og samarbejde med berørte parter. Grønlands museumsnævn må påpege, at indførelsen af nyt niveau for beskyttelse samt administrationen af det ikke er omkostningsneutralt. Udgifterne må anses svarende til ½ AC-stilling plus rejsemidler. Der henvises herom til beskrivelsen af forslagets administrative og økonomiske konsekvenser.

Høringssvar fra Danmarks Nationalmuseum:

Der anføres først en rettelse til forslagets § 7 stk. 3. Rettelsen er også påpeget af Råstofdirektoratet, hvorfor der henvises til kommenteringen deraf.

Det anføres til § 10 stk. 2, at der med formuleringen ”Grønlands Nationalmuseum fører tilsyn med fortidsminder, der er fredet efter denne Inatsisartutlov” er pålagt en økonomisk byrde, der ikke er taget højde for, og at udgifter i forbindelse med tilsyn af denne art bør imødekommes, som det er anført i samme paragraf stk. 3. Det skal hertil bemærkes, at der i den ordinære bevilling til Grønlands Nationalmuseum og Arkiv er taget højde for udgifterne til varetagelsen af tilsynet. Bestemmelsen er i øvrigt videreført i uændret form fra den gældende landstingslov.

Der stilles i relation til § 10 stk. 3 spørgsmål om, hvad eller hvem der bestemmer, hvornår et fortidsminde er væsentligt (eller uvæsentligt)? Brugen af begrebet ’væsentlig’ skaber usikkerhed om ansvarsfordeling, da ingen andre institutioner herunder kommuner er nævnt i loven. Det skal hertil bemærkes, at det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv foretager væsentlighedsvurderingen. Brugen af begrebet ”væsentlig” ses ikke at skabe usikkerhed om ansvarsfordelingen.

Der stilles i relation til § 11 stk. 3 spørgsmål om, hvem der definerer forskellen på større og mindre jordarbejder? Det anføres, at der i denne paragraf generelt ligger en stor byrde på Grønlands Nationalmuseum i form af et informationskrav. Her kunne man for klarhedens skyld notere, at museet er høringspart ved al arealtildeling, samt at planmyndighederne ved udstedelse af arealtildelinger er forpligtigede til at orientere bygherrer eller råstofudvindingsselskaber om lovens ordlyd og betydning. Det skal hertil bemærkes, at det fremgår af bemærkningerne, hvad der forstås ved ”større jordarbejder” henholdsvis ”mindre jordarbejder”. Det er i øvrigt ikke fundet hensigtsmæssigt at ændre bestemmelsen, der i uændret form er videreført fra den gældende landstingslov.

Det anføres videre, at store dele af de nævnte paragraffer i loven kan genfindes i den danske museumslov, hvis § 24 om kommunalbestyrelserne der imidlertid ikke er gjort brug af. Hertil kan anføres, at der burde indføjes et afsnit svarende til følgende i den danske museumslov: ”Ved meddelelse om byggetilladelse skal kommunalbestyrelsen underrette ansøgeren om indholdet i denne lovs §§ xx-yy”.

Dette har betydning for Inatsisartutlovens § 10 stk. 3, der er kommenteret oven for. Det skal hertil bemærkes, at en tilsvarende bestemmelse er indarbejdet i det foreliggende forslag.

Høringssvar fra KANUKOKA:

Det nævnes, at lovforslaget har været videresendt til høring i kommunerne, og at der er kommet høringssvar fra to kommuner, hvilket er Kommune Kujalleq og Kommuneqarfik Sermersooq.

Kommunerne og KANUKOKA finder forslaget positivt i sin helhed. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne fra de to kommuner.

Kommuneqarfik Sermersooq ser gerne, at kommunerne inddrages noget mere, inden der træffes en endelig afgørelse i sager, hvor tilsidesættelse kommer på tale, og finder det endnu bedre, hvis kommunerne har en repræsentant i Kulturarvsrådet. Det skal hertil bemærkes, at kommunerne bliver inddraget i høringsprocessen. I relation til Kulturarvsrådet er rådets sammensætning begrundet i ønsket om at have et sagkyndigt organ. Det findes ikke hensigtsmæssigt at imødekomme ønsket om, at kommunerne får en repræsentant i Kulturarvsrådet.

Kommuneqarfik Sermersooq efterlyser afsnit, der omhandler stillingtagen til, hvorledes man skal forholde sig i forhold til forurening og oprydning, herunder udgifter forbundet dermed, på steder, hvor det har været nødvendigt med tilsidesættelse af fredningsloven. Det skal hertil bemærkes, at sådanne forhold ikke anses for hensigtsmæssige at regulere i Inatsisartutloven, da der er tale om forhold, som ikke har noget med Inatsisartutlovens formål at gøre. Ved tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse, vil der samtidig skulle træffes afgørelse om en forsvarlig dokumentation af kulturmindet, og det er således også i disse tilfælde hensynet til værnet af kulturminde, der er fokus på.

Kommuneqarfik Sermersooq anfører videre, at formuleringen i § 3, stk. 2, nr. 3 kunne være mere præcis i forhold til virksomheder, der ikke kan klare sig på markedsmæssige vilkår, dvs. uden tilskud. Bemærkningerne til bestemmelsen er blevet uddybet i forhold hertil.

Det anføres til § 8, stk. 5, at offentliggørelse også bør ske i andre medier. Forslaget er blevet ændret i overensstemmelse hermed.

Det anføres til § 15, at hvis en bygning fredes og særlige forpligtelser følger med, så skal der også afsættes penge til vedligeholdelse m.v. Det skal hertil bemærkes, at den gældende landstingslovs bestemmelser om vedligeholdelse er videreført i forslaget. Hermed fastholdes princippet om, at vedligeholdelsespligten påhviler ejeren, men at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv efter ansøgning herom kan bestemme, at udgifter til et vedligeholdelsesarbejde eller et bygningsarbejde ved en fredet bygning afholdes helt eller delvis inden for den i finansloven givne bevilling.

Det anføres til § 12, stk. 1, at bygherren skal anmode NKA om at besigtige området, og at bygherren skal betale omkostningerne for arkæologisk ubesigtigede områder. Det skal hertil bemærkes, at bestemmelserne om besigtigelse er blevet ændret efter forslag herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, hvorfor der henvises til kommenteringen af høringssvaret derfra.

Der spørges i relation til § 15, stk. 3, om bestemmelsen betyder, at en tilladelse ikke kan tilbagekaldes, hvis der kommer ny og væsentlig information. Der synes at være tale om en henvisningsfejl, da § 15, stk. 3 omhandler omfanget af en bygningsfredning. Der er formentlig tænkt på forslaget § 16, stk. 3 vedrørende konsekvenserne af underretning om påtænkt fredning. Det skal i relation hertil bemærkes, at en allerede meddelt tilladelse til forundersøgelser, efterforskning eller udnyttelse af mineralske råstoffer, is- og vandressourcer samt til etablering af vandkraftværker og hermed forbundne forundersøgelser, ikke vil kunne tilbagekaldes efter bestemmelserne i denne Inatsisartutlov. Ønskes der til trods for sådanne meddelte tilladelser gennemført en fredning, vil der være tale om et forhold, der vil skulle løses efter de ekspropriationsretlige regler.

Det anføres i relation til § 16, stk. 2, at det bør revurderes, om underretningsperioden er tilstrækkelig. Det skal hertil bemærkes, at underretningsperiodens længde uændret er videreført fra den gældende landstingslov. Der har ikke vist sig behov for en længere periode.

Der spørges i relation til § 17, stk. 2 og § 19, stk. 1, hvem der skal stå for udgifterne. Der synes at være tale om en henvisningsfejl for så vidt angår § 17, stk. 2, da den omhandler dispensationsmulighed. Med hensyn til § 19, stk. 1, fremgår det af bestemmelsen, at det er ejers ansvar at sørge for at holde en fredet bygning i forsvarlig stand, og det er dermed også ejers ansvar at afholde de hermed forbundne udgifter.

Det anføres til § 22, stk. 2 og 3, at bestemmelsen bør formuleres i stil med, at det skal sikres, at naturmæssige forhold ikke ødelægger fredning af kulturminder, idet det bemærkes, at den nuværende formulering alene fastslår, at man blot ikke må hindre eller ødelægge en fremtidig fredning. Det anses ikke for hensigtsmæssigt at foretage den foreslåede ændring, da det ikke vil være praktisk realiserbart.

Der spørges i relation til § 28, stk. 2, nr. 2, hvem der definerer ”væsentlig interesse”, idet det anføres, at det kunne være fornuftigt at adskille lovgivende, udøvende og dømmende instanser. Det skal hertil bemærkes, at det vil være klageinstansen, der afgør dette spørgsmål.

Kommune Kujalleq finder bestemmelser for kulturarvsbeskyttelse af bygninger og kulturhistoriske områder for særdeles vigtige og oplyser, at der i en årrække i Sydgrønland allerede er arbejdet med beskyttelsen af væsentlige kulturminder, som ønskes optaget på UNESCOs verdensarvsliste.

Kommune Kujalleq anfører videre, at loven bør følges op af de nødvendige bevillingsmæssige rammer i finansloven. Der henvises i denne forbindelse til

forslagets § 19, stk. 3 og § 25, stk. 3. Det skal hertil bemærkes, at der er tale om videreførelse af gældende regler for så vidt angår bygningsfredning. For så vidt angår vedligeholdelsen af kulturhistoriske områder er udgifterne forbundet hermed omfattet af Grønlands og Nationalmuseum og Arkivs ordinære bevilling. Der henvises i øvrigt til beskrivelsen af forslagets administrative og økonomiske konsekvenser.

Kommune Kujalleq benytter afslutningsvis lejligheden til at opfordre departementet til nu at intensivere arbejdet med UNESCO-projektet "Kujataa-bondekultur i 1000 år", som tilsyneladende har afventet færdiggørelsen af dette lovforslag. Det er korrekt, som anført i beskrivelsen af baggrunden for dette forslag, at formålet med forslaget bl.a. er at give mulighed for at foretage en anden kulturarvsbeskyttelse end fredning i relation til kulturhistoriske områder, der ønskes optaget på UNESCOs verdensarvsliste.

Der er fra Qaasuitsup Kommunia direkte modtaget høringssvar. Det anføres heri, at der er et ønske om at ændre Kulturarvsrådets sammensætning, således at det kommer til at bestå af 1 repræsentant for hver af storkommunerne, 1 repræsentant for Nationalmuseet og 1 fra Naalakkersuisoqarfik. Der henvises herom til kommenteringen af høringssvaret fra Kommuneqarfik Sermersooq.

Høringssvar fra Grønlands Turist- og Erhvervsråd:

Grønlands Turist og Erhvervsråd (GTE) finder det naturligt, at Naalakkersuisut skal være den øverste myndighed, når det gælder forvaltningen af natur- og kulturressourcer.

GTE anfører videre, at i forslaget er retten til at tilsidesætte fredninger og anden kulturarvsbeskyttelse placeret i § 3, umiddelbart efter § 1 og § 2, der indeholder beskrivelse af lovens formål og definitioner. Denne placering giver indholdet i § 3 grad af en generalklausul. Derfor er det særligt vigtigt at få præciseret hvordan væsentlige hensyn til samfunds-udviklingen defineres.

GTE spørger i forlængelse heraf til, i hvor bred eller snæver forstand "samfundet" skal forstås? Når et kulturminde væsentlighed eksempelvis vurderes at have stor national, endog international, betydning og det stilles over for vedvarende energiforsyning af lokalsamfund eller enkeltvirksomheder, vil dette blive vurderet ud fra det berørte lokalsamfunds størrelse og/eller skønnede potentiale, eller alene ud fra et nationalt energistrategisk perspektiv?

Der spørges desuden til, i hvor bred forstand "betydelig samfundsmæssig gevinst" kan forstås? Er det på nationaløkonomisk niveau eller vil projekter med stor lokaløkonomisk betydning, men ringe nationaløkonomisk effekt også falde i denne kategori?

Hvad ligger der i "ganske betydelige merudgifter"? Er det merudgifter i et defineret procentuelt forhold til de projekterede omkostninger, eller vil der være tale om skøn fra sag til sag?

Det skal i relation til de nævnte spørgsmål bemærkes, at der i bemærkningerne til forslaget er søgt foretaget en uddybning, der besvarer disse spørgsmål.

For Grønlands Turist- og Erhvervsråd er det væsentligt, at der i vurderingen af et kulturmindes væsentlighed også inddrages det i § 1, stk. 2 nævnte potentiale for nulevende og kommende generationers aktivering af kulturmindet i turisme- og oplevelsesøkonomisk henseende.

GTE finder det væsentligt, at der i vurderingen ikke alene stilles en videnskabelig vurdering af kulturmindet overfor en økonomisk vurdering af en mulig anden udnyttelse af området, men at der også ses på mulighederne for en aktivering af kulturmindet til økonomisk værdiskabelse i form af turisme. Sagt på en anden måde, at en kulturel ressource også kan betragtes som et potentiale for økonomisk værdiskabelse og ikke alene bør ses som bærende en videnskabelig og kulturel værdi. Der er en klar sammenhæng mellem et kulturmindes videnskabelige værdi, dets bevaringsgrad, det visuelle miljø omkring kulturmindet og tilgængeligheden til kulturmindet og dets potentielle oplevelsesøkonomiske værdi. Dette potentiales realisering er per definition forudsat af en bevarelse og formidling af kulturmindet.

GTE anfører videre, at det ligeledes i vurderingen af en evt. ophævelse bør tages med, hvilke konsekvenser der vil kunne være for Grønlands internationale image ved hhv. en ophævelse eller en bevarelse. Der er en stigende interesse internationalt for bæredygtighed og eksempelvis verdensarvsområder har stor værdi for et lands branding. Derfor bør det nøje overvejes, om et kulturminde eller gruppe af kulturmindet også har potentiale til at bidrage positivt til et internationalt image, eller tilsvarende om en evt. ophævelse vil kunne risikere at medføre negative konsekvenser og dermed indirekte få utilsigtede negative konsekvenser for landet i en række sammenhænge, bl.a. på eksporten, turismen eller i forhold til den internationale forpligtelse vi har for at værne om den globale menneskelige arv (jf. § 1, stk. 3). Det skal hertil bemærkes, at de supplerende hensyn, som GTE har redegjort for, er indarbejdet i det nu foreliggende forslag.

GTE finder det fornuftigt at der i forslaget er sket en adskillelse af afsnittene om henholdsvis bygninger og kulturhistoriske områder. Det letter forståelsen og giver et bedre overblik. Det anføres i forlængelse heraf, at det dog ikke er helt klart, hvorledes kulturmindeloven står i forhold til eksempelvis råstoflovgivningen. I tilfælde af, at der indberettes en fredning af et område, skal al aktivitet, der kan hindre eller vanskeliggøre en fredning i området indstilles, dog undtaget allerede givne tilladelser til efterforskning, forundersøgelser og udnyttelse (jf. § 22, stk. 3). Når indsigelsesperioden på 3 måneder er afsluttet, og såfremt der iværksættes en fredning af området, læser GTE § 24 således, at alle rettighedshavere, herunder også koncessionshavere, i området skal respektere afgørelsen, uanset hvornår rettigheden er stiftet. Hvorledes er overensstemmelsen med den gældende råstoflovgivning i denne sag, da det må forstås således, at en områdefredning i givet fald vil stå over de koncessions-, forundersøgelser- eller efterforskningsrettigheder, der evt. på et tidligere tidspunkt er tildelt. Det skal hertil bemærkes, at såfremt der besluttet en fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse af et kulturhistorisk område, hvori der forinden er givet tilladelse til efterforskning, forundersøgelser eller udnyttelse, vil

indgreb i sådanne rettigheder skulle behandles efter de ekspropriationsretlige regler, hvilket fremgår af forslaget. Dette er søgt præciseret i bemærkningerne til forslaget.

Høringsvar fra ICC

ICC anfører, at det findes problematisk og upassende, at der i bemærkningerne til den nye kulturmindelov står anført to selskaber med navns nævnelse. Det anføres som begrundelse herfor, at en lov som uafhængig af eventuelle selskabers virke i Grønland ikke bør indeholde hensyntagen til særlige selskabers ønsker og anbefalinger. Det skal hertil bemærkes, at forslaget ikke skal ses som udtryk for en imødekommelse af bestemte selskabers ønsker og anbefalinger, og at de nævnte selskaber alene var nævnt i høringsmaterialet for at konkretisere baggrunden. I bemærkningerne til det nu foreliggende forslag er der ikke nævnt selskabers navne.

ICC anfører videre, at loven tydeligvis er skrevet efter de behov, der er opstået på grund af den foreliggende brug af landområder til industriel udvikling. Dette mener ICC er problematisk, da en lov om beskyttelse af kulturarv bør tage udgangspunkt i netop kulturarvsbeskyttelsen og de konventioner og deklamationer landet officielt har tilsluttet sig.

Det anføres videre, at det som eksempelvis beskrevet i UNESCOs konvention om beskyttelse af immateriel kulturarv, som Grønland har tilsluttet sig, så er både materiel og immateriel kulturarv noget som videregives fra generation til generation. At den nuværende generation med dette lovforslag vil påberåbe sig ret til at tage beslutninger om at tilsidesætte beskyttelsen af kulturarv mener ICC derfor er noget problematisk og usaglig. ICC mener derfor, at lovforslaget bør omskrives, så det tilsvarende det ansvar, som et land har overfor hele dets befolkning, og fremtidens generationer, om beskyttelse af såvel materiel og immateriel kulturarv.

Det skal hertil indledningsvis bemærkes, at forslaget såvel som den gældende lov alene omhandler den materielle del af kulturarven. Det skal endvidere bemærkes, at formålet med Inatsisartutloven fremgår af forslagens indledende bestemmelser. Disse fastslår, at værnet af kulturminerne er Inatsisartutlovens formål. Der er som noget nyt skrevet ind, at Inatsisartutloven også tilgodeser, at værnet af kulturminerne i ekstraordinære tilfælde vil kunne ske under behørig hensyntagen til overordnede hensyn til samfundsudvikling. Men det er i forlængelse heraf anført, at der skal ske den bedst mulige dokumentation af kulturmindet og den viden og information, som kulturmindet rummer, i de tilfælde, hvor Naalakkersuisut under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen træffer afgørelse om tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse. Også i disse tilfælde er kulturarvsbeskyttelsen således tilgodeset.

ICC anfører videre, at det findes problematisk, at der i Kulturarvsrådet kun er tre medlemmer, og at disse udpeges af Naalakkersuisut selv. Det anføres videre, at der med begrænsningen til de tre faglige grupper vil mangle en antropologisk og etnografisk indsigt samt mangle et bredere forum af fagpersoner til at varetage en stillingtagen til så betydningsfulde fredningsspørgsmål.

ICC anbefaler derfor, at Kulturarvsrådet udvides til et større råd, samt at der i de enkelte fredningsspørgsmål implementeres en høring af de respektive områders lokalmuseer, som man må gå ud fra har en vis ekspertise i både lokalområdets samfundshistorie og arkæologi. Desuden anbefaler ICC, at der i Kulturarvsrådet også sidder personer med særlig viden om immateriel kulturarv og kulturarvsbeskyttelse. Der bør derfor nedsættes et større uvildigt Kulturarvsråd, som samtidig med at rådgive er eksperter i Grønlands materielle og immaterielle kulturarv, samt kulturarvsbeskyttelse, som ICC tidligere har anbefalet.

Det skal hertil bemærkes, at sammensætningen af Kulturarvsrådet er bestemt ud fra de opgaver, som rådet er tillagt i Inatsisartutloven. Der er herved lagt vægt på, at rådets medlemmer tilsammen repræsenterer arkitektonisk, arkæologisk og kulturhistorisk indsigt. Der er i forhold til rådets opgaver ikke fundet behov for, at rådet skal besidde antropologisk og etnografisk indsigt. Som før nævnt omfatter Inatsisartutloven ikke den immaterielle kulturarv, hvorfor det ikke findes hensigtsmæssigt, at rådet skal besidde særlig ekspertise inden for dette område. Grundet sammenhængen mellem den materielle og den immaterielle kulturarv vil personer med arkæologisk fagkundskab normalt i øvrigt også besidde viden om den immaterielle kulturarv. Det skal i relation til inddragelse af lokalmuseerne erindres, at der i enhver sag om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse skal ske en høring af relevante parter. Desuden har Kulturarvsrådet i sit virke mulighed for at rådføre sig med lokalmuseerne efter behov.

ICC anfører videre, at der enkelte steder i lovforslaget beskrives dels en proces, hvor interessenter "underrettes" og gives mulighed for at "komme med bemærkninger", hvorefter der så henvises til den "høring", der skal have fundet sted. Det anføres videre, at der i bemærkningerne til lovforslaget anføres, at der her tænkes på eksempelvis en indrykket notits i et af nyhedsmedierne, og at dette efter ICCs mening ikke er tilstrækkeligt. ICC anbefaler derfor, at der oprettes en fast oplistning af høringsparter og andre interessenter i forbindelse med høringsprocessen hvad angår Grønlands kulturminde. Det skal hertil bemærkes, at det fremgår af såvel forslaget som bemærkningerne, at der er tale om en høring. Det fremgår af bemærkningerne, at underretning af offentligheden sker ved indrykning af en notits i relevante nyhedsmedier, men at brugere, kommunalbestyrelsen, Naalakkersuisut og andre relevante parter sker ved direkte brev. Denne henvendelsesform tilsiger en fortsat anvendelse af udtrykket "underretning", der også anvendes i den gældende landstingslov. Det er i øvrigt i forslaget og i bemærkningerne søgt tydeliggjort, at der er tale om en høring.

ICC anfører videre under henvisning til FN's deklARATION om oprindelige folks rettigheder, at det er magtpåliggende for ICC endnu engang at bemærke, at der bør udarbejdes en effektiv og inkluderende høringsproces hvad angår brugen af landområder og ressourcer i Grønland, og ikke mindst hvad angår dennes påvirkning af Grønlands rige materielle og immaterielle kulturarv, som i mange tilfælde ligger indlejret i de selvsamme landområder, som nu og i fremtiden vil søges brugt til industriel udvikling. Dette betyder også, at civilsamfundets deltagelse i den demokratiske proces må sikres i lovgivningen. Det anføres, at lovforslagets nuværende udformning ikke tyder på, at dette ønske om at inkludere befolkningen i

beslutningsprocesserne har stor betydning i denne specifikke sag. Det skal hertil bemærkes, at lovforslaget viderefører den gældende landstingslovs regler om høring i forbindelse med enhver sag om fredning, og at dette også i lovforslaget udstrækkes til sager om anden kulturarvsbeskyttelse. Denne høring omfatter også offentligheden, hvilket udtrykkeligt fremgår af bestemmelserne i Inatsisartutloven.

ICC anfører videre, at der er tydelige svagheder i formuleringen af § 3, stk. 1 i lovforslaget. ICC sætter spørgsmålstegn ved, hvorvidt der er saglig grundlag for, at Naalakkersuisut kan tage beslutninger på vegne af hele den grønlandske kulturarv. Det skal hertil bemærkes, at den lovgivningsmæssige beskyttelse af kulturarven er et anliggende for Grønlands lovgivende forsamling, hvilket vil sige Inatsisartut. Inatsisartut kan på dette område som på andre områder tillægge landets regering, dvs. Naalakkersuisut, at træffe beslutninger inden for de lovgivningsmæssigt fastsatte rammer.

ICC anfører endelig, at Grønland har faginstitutioner som både Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu og Ilisimatusarfiks institut for Kultur- og Samfundshistorie, som bør tage del i den saglige vurdering af spørgsmål vedrørende lovforslaget, og især vedrørende lovforslagets Kapitel 4 om kulturhistoriske områder. Det anføres videre, at vurderingen af om et område er kulturhistorisk bevaringsværdigt, både materielt og immaterielt, er et spørgsmål som kun et større forum af sagkyndige kan tage stilling til. Derfor bør der i lovforslaget være indarbejdet retningslinier for, hvordan beslutninger om tilsidesættelse af påtænkte fredninger tages, hvor der i beslutningsprocesserne også gives plads til de rettigheder landets befolkning har til deltagelse i denne.

Det skal hertil bemærkes, at kompetencen til at vurdere, om et kulturhistorisk område skal fredes eller omfattes af anden kulturarvsbeskyttelse i forslaget er tillagt Grønlands Nationalmuseum og Arkiv som det fagligt kompetente organ til vurdering heraf. Dette er en videreførelse af den kompetencefastlæggelse, der er sket i den gældende landstingslov. Der er i forslaget indarbejdet regler for, hvordan beslutninger om tilsidesættelse af påtænkte fredninger og anden kulturarvsbeskyttelse skal ske. Det fremgår heraf, at det er Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der skal indbringe sagen til afgørelse for Naalakkersuisut, og at sagen forinden skal have været forelagt Kulturarvsrådet til udtalelse. Det skal samtidig erindres, at der forinden har været en høring, hvor offentligheden også er inddraget.

Høringssvar fra SIK:

SIK anfører om forslaget, at det har mange tekniske detaljer omkring fremtidig bevarelse af vore fortidsminder, og at SIK lægger stor vægt på bevarelsen af fortidsminderne med en stor kulturarv til følge.

Høringssvar fra Grønlands Arbejdsgiverforening:

Grønlands Arbejdsgiverforening anfører, at der nogle steder i forslaget beskrives, at borgere mv. skal underrettes med en given frist, mens der andre steder i forslaget er

fastsat en høringsfrist. Det anbefales, at der bruges ”høring” alle steder i Inatsisartutloven. Der henvises til kommenteringen af ICCs høringssvar af samme emne.

Det anføres videre, at det ikke anses for hensigtsmæssigt at bruge termen ”Grønlands Selvstyre” som noget man skal høre, idet Grønlands Selvstyre er en styreform og ikke et organ. Det anbefales, at der i stedet bør stå Naalakkersuisut eller Inatsiartut. Dette er imødekommet i det nu foreliggende forslag.

Det anføres videre, at det virker noget underligt, at fortidsmindernes værdi ikke værdsættes, når det drejer sig om råstofefterforskning mv. Det anføres i forlængelse heraf, at byrden ikke er større for sådanne selskaber, end det er for en mindre entreprenør, der bliver standset i sit arbejde med et byggeri grundet eventuelle fortidsminder. Der anbefales derfor fastsat enslydende regler for alle brancheområder – entreprenører og råstofområdet. Det skal hertil bemærkes, at undtagelsesbestemmelsen alene er indsat for at undgå ekspropriations-retlige erstatningskrav fra de nævnte tilladelseshavere alene som følge af en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse. Dette hensyn gør sig ikke gældende i forhold til entreprenører, der forinden arbejdets igangsætning må antages at være bekendt med reglerne om beskyttelsen af de jordfaste fortidsminder.

Det anføres videre til § 12, stk. 2, at arkæologiske undersøgelser bør kunne gennemføres inden for en væsentlig kortere tidshorisont end de 18 måneder, der er fastsat som maksimum. Det bemærkes i forlængelse heraf, at det vil være alt for omkostningskrævende for bygherre/entreprenør at afvente 18 måneder med den usikkerhed om byggeriet skal fortsætte eller ej. Det skal hertil bemærkes, at fristen på 18 måneder er videreført fra den gældende landstingslov. Der er ikke fundet grundlag for at ændre fristen.

Det anføres til § 26, at ”Naalakkersuisutmedlemmet for Kultur” bør ændres til ”Naalakkersuisoq for Kultur” eller ”Medlem af Naalakkersuisut”. Dette er ændret i det nu foreliggende forslag.

Endelig anføres det til § 29, at det bør overvejes, om der er behov for at præcisere, at bøden tilfalder landskassen. Dette er fastsat i det nu foreliggende forslag.

Bemærkninger til forslagens enkelte bestemmelser

Til § 1

Bestemmelsen bygger på den gældende landstingslovs § 1.

Der er foretaget tre ændringer. For det første er ”landstingsloven” erstattet af ”Inatsisartutloven”. For det andet er der i stk. 3, in fine, tilføjet ”af værnet” foran ”af den globale kulturarv”. Endelig erstatter ”aktive foranstaltninger til

kulturarvsbeskyttelse i form af fredning og anden kulturarvsbeskyttelse” ”en aktiv fredningsindsats” i stk. 3.

Der er tale om Inatsisartutlovens formålsbestemmelse. Denne blev som noget nyt indsat ved vedtagelsen af den gældende landstingslov. Det anførtes om formuleringerne i bemærkningerne til den gældende landstingslov, at formuleringen af bestemmelsen lægger vægt på Grønlands jordfaste kulturarv som en del af Grønlands kulturhistorie og verdens historie, og at bestemmelsen tydeliggør grundtankerne bag landstingsloven. Det anførtes videre, at det bemærkes, at Grønlands kulturarv udover at omfatte jordfaste kulturminde i henhold til denne landstingslov også omfatter eksempelvis den immaterielle kulturarv. Det skal i denne forbindelse præciseres, at Inatsisartutloven ikke omfatter værnet af den immaterielle kulturarv. Inatsisartutloven omhandler således alene værnet af den jordfaste kulturarv.

Ændringen af ”landstingsloven” til ”Inatsisartutloven”, som er konsekvent i hele forslaget, er sket på baggrund af den terminologi, der er fastsat for de af Inatsisartut fastsatte love efter selvstyrets indførelse.

Tilføjjelsen af ”af værnet” i stk. 3 er alene sket af sproglige grunde, idet den eksisterende formulering ”varetager Grønland sin del af den globale kulturarv” netop må forstås som ”varetager Grønland sin del af værnet af den globale kulturarv”.

Ændringen af ”en aktiv fredningsindsats” til ”aktive foranstaltninger til kulturarvsbeskyttelse i form af fredning og anden kulturarvsbeskyttelse” i stk. 3 signalerer, at både fredning og anden kulturarvsbeskyttelse er kulturarvsbeskyttelsesforanstaltninger.

Som noget nyt i forhold til den gældende landstingslov er der tilføjet yderligere to stykker, - stk. 4 og 5, der beskriver hvilke yderligere hensyn Inatsisartutloven skal tilgodesee. Som konsekvens heraf er kapiteloverskriften udvidet til også at omfatte hensyn.

Stk. 4 fastslår, at Inatsisartutloven tilgodeser, at værnet af kulturminerne i ekstraordinære tilfælde vil kunne ske under behørig hensyntagen til overordnede hensyn til samfundsudviklingen. Formålet hermed er at tydeliggøre, at selv om Inatsisartutlovens grundlæggende formål er at værne kulturminerne som en del af Grønlands kulturarv og som bidrag til forståelse af Grønlands kulturhistorie, så må dette ske på en måde, der ikke hindrer en ønsket udvikling af samfundet. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med bestemmelsen i forslagets § 3, som giver Naalakkersuisut mulighed for i ekstraordinære tilfælde og med begrundet henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen, at træffe afgørelse om til sidesættelse af en indstilling om påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller om ændring eller ophævelse af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse. I forslagets § 3, stk. 2 er det fastsat, hvilke kriterier, der skal være opfyldt, for at der kan være tale om overordnede hensyn til samfundsudviklingen.

Med anvendelsen af udtrykkene ”i ekstraordinære tilfælde” og ”overordnede hensyn til samfundsudviklingen” er det tilsigtet signaleret, at det kun er undtagelsesvist, at der vil være mulighed for at tilsidesætte en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller ændring eller ophævelse af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse.

Stk. 5 fastslår i forlængelse af stk. 4, at Inatsisartutloven også skal tilgodese, at der sker den bedst mulige dokumentationen af kulturmindet og den viden og information, som kulturmindet rummer, når Naalakkersuisut træffer afgørelse under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen. Bestemmelsen fastslår dermed, at Inatsisartutloven i disse tilfælde skal tilgodese den næstbedste løsning, hvilket dokumentationen anses for at være. Som det fremgår af § 3 og bemærkningerne dertil, vil ”den bedst mulige dokumentation” skulle forstås som ”en forsvarlig dokumentation”, når der konkret skal tages stilling til, hvordan dokumentationen sikres. Der ligger således i udtrykket ”den bedst mulige dokumentation” et skønselement, som i praksis forstås som en forsvarlig dokumentation.

Til § 2

Bestemmelsens stk. 1 er i uændret form videreført fra den gældende landstingslovs § 2, stk. 1.

Den gældende landstingslovs § 2, stk. 2 er udgået. Der henvises herom til bemærkningerne til forslaget § 5.

Bestemmelsen i stk. 1 indeholder en definition af, hvad der skal forstås ved kulturminder. Begrebet er et samlebegreb, der omfatter jordfaste fortidsminder, bygninger samt kulturhistoriske områder.

Som noget nyt er der under samme paragraf i stk. 2-4 samlet definitioner på de 3 kategorier af kulturminder. Det vil sige jordfaste fortidsminder, bygninger og kulturhistoriske områder. Dette er sket efter anbefaling herom fra Lovkontoret.

I den gældende lov er jordfaste fortidsminder defineret i § 4. Definitionen er videreført i uændret form. I 1980-lovens § 1 eksemplificeredes jordfaste fortidsminder ved en ikke udtømmende opregning. I den gældende landstingslov er der etableret en samlende definition af jordfaste fortidsminder.

Jordfaste fortidsminder er fysiske spor af menneskelig virksomhed, der er efterladt fra tidligere tider og den sammenhæng, de er anbragt i. Definitionen omfatter blandt andet ruiner, bopladser, nedlagte kirkegårde, teltringe, køkkenmøddinger, grave, markanlæg, stendiger, varder og stensætninger og den sammenhæng, de er anbragt i.

Sammenhængen mellem fortidsminderne er af væsentlig betydning, idet denne afspejler fortidsmindets historie og de tilknyttede aktiviteter. Sammenhæng mellem fortidsminderne betyder, at et fortidsminde ikke anskues isoleret, men at dets

omgivelser samt den historiske anvendelse inddrages. Som eksempel kan nævnes den særlige kontekst, der er mellem en boplads og en nærliggende gravplads.

I den gældende landstingslov er bygninger defineret i § 13, stk. 2 sammenholdt med stk. 4. Definitionen svarer indholdsmæssigt til disse to bestemmelser. Definitionen giver mulighed for en differentieret fredning af bygninger. En fredning kan således omfatte hele bygningen. Det vil sige både bygningens interiør og eksteriør. En fredning kan også omfatte bygningens ydre, således at ejere og brugere har mulighed for at ændre interiøret i det omfang, at det ikke får indflydelse på det ydre. Definitionen giver også mulighed for, at en fredning kan omfatte enkelte bygningsdele. Der kan således være tilfælde, hvor det reelt kun er enkeltdele ved en bygning, der er relevante i fredningsøjemed. Sådanne enkelte bygningsdele kan være et dørparti, et rum, en tagkonstruktion, et tårn, et vægmaleri eller lignende.

Til stk. 3

Bestemmelsen er en videreførelse af § 9, stk. 2 i 1980-loven.

Bestemmelsen i stk. 3 bevirker, at en bygningsfredning ikke udelukkende er begrænset til bygninger. Således kan pladser, haver, udhuse, hegn med videre være omfattet af fredningen. Inklusionen kræver dog, at omgivelserne er en del af den beskyttelsesværdige helhed. Denne vurdering foretages i sammenhæng med skønnet i stk. 1.

Til stk. 4

Der er i den gældende landstingslov ingen definition af kulturhistoriske områder. Den nu foretagne definition knytter alene kriteriet kulthistorisk værdi til området for at kategorisere det som et kulturhistorisk område. Hvorvidt et sådant område skal fredes eller omfattes af anden kulturarvsbeskyttelse beror på, om det pågældende områdes bevarelse eller beskyttelse er af væsentlig betydning, jf. forslaget § 24, stk. 1.

Til § 3

Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen fastslår i stk. 1, at Naalakkersuisut i ekstraordinære tilfælde og med begrundet henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen vil kunne træffe afgørelse om tilsidesættelse af en af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller om ændring eller ophævelse af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse. Om baggrunden for og formålet med denne bestemmelse henvises til de almindelige bemærkninger til forslaget.

Med formuleringen ”i ekstraordinære tilfælde” er det tilsigtet signaleret, at denne mulighed alene bør anvendes undtagelsesvist.

Med formuleringen ”med begrundet henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen” er det tilsigtet signaleret, at det ikke er tilstrækkeligt at kunne henvide til disse overordnede hensyn, men at Naalakkersuisut skal kunne begrunde, hvorfor der er tale om sådanne hensyn. I stk. 2 er det beskrevet, hvad der forstås ved overordnede hensyn til samfundsudviklingen. Naalakkersuisut vil derfor være forpligtet til at begrunde en afgørelse med en henvisning til opfyldelse af de relevante kriterier i stk. 2.

Det er i bestemmelsen endvidere fastsat, at Naalakkersuisut ved afgørelsen skal foretage en afvejning af kulturmindets kulturhistoriske væsentlighed, kulturmindets potentiale i turismemæssig sammenhæng og konsekvenserne af manglende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse i forhold til den samfundsmæssige nytte af den virksomhed, der påberåbes at være udtryk for et overordnet hensyn til samfundsudviklingen. Det er hermed tilkendegivet, at Naalakkersuisut vil være forpligtet til at foretage en sådan afvejning. Det er samtidig tydeliggjort, at der også vil kunne være andre værdier end den rent videnskabelige værdi knyttet til at gennemføre en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse, herunder økonomiske værdier. Kulturmindet som kulturel ressource kan således også betragtes som et potentiale for økonomisk værdiskabelse i turismemæssig sammenhæng.

Ved vurderingen af kulturmindets kulturhistoriske væsentlighed indgår blandt andet spørgsmålet om, hvorvidt der forefindes andre lignende kulturminder andre steder, kulturmindets stand og kulturmindets historiske betydning.

Ved vurderingen af kulturmindets potentiale i turismemæssig sammenhæng indgår blandt andet kulturmindets videnskabelige værdi, dets bevaringsgrad, det visuelle miljø omkring kulturmindet og tilgængeligheden til kulturmindet og dets potentielle oplevelsesøkonomiske værdi.

Ved vurderingen af konsekvenserne af manglende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse indgår blandt andet, hvilke konsekvenser en tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse vil kunne få i forhold til Grønlands image. Dette kan have betydning for Grønlands internationale troværdighed i relation til varetagelsen af værnet af kulturminderne, og vil også kunne have afledte effekter i forhold til turismen i form af forringede brandingmuligheder.

Ved vurderingen af den samfundsmæssige nytte af den virksomhed, der påberåbes at være udtryk for et overordnet hensyn til samfundsudviklingen, vil dette afhænge af, hvilken af de tre kategorier i stk. 2, der er tale om.

Til stk. 2

I stk. 2 er det beskrevet, hvad der forstås ved overordnede hensyn til samfundsudviklingen. Det er fundet hensigtsmæssigt at opdele disse på 3 kategorier.

Den første kategori omhandler de tilfælde, hvor en fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse vil kunne være hindrende for forsyningen af vedvarende energi til samfundet. "Samfundet" vil skulle forstås som det grønlandske samfund som helhed. Dette udelukker ikke, at ønsket om at sikre vedvarende energiforsyning kan være målrettet en aktivitet i en afgrænset geografisk del af landet, når blot forsyningen af vedvarende energi kan have betydning for det grønlandske samfund som helhed.

Den anden kategori omhandler hensyn, der er begrundet i ønsket om at sikre samfundet mod konsekvenser af naturkatastrofer. Det vil eksempelvis kunne være opførelse af diger, dæmninger og deslige. Også her må "samfundet" forstås som det grønlandske samfund som helhed. Og som i kategori 1 udelukkes det heller ikke her, at ønsket om at sikre samfundet mod konsekvenser af naturkatastrofer kan være målrettet en aktivitet i en afgrænset geografisk del af landet, når blot aktiviteten kan have betydning for det grønlandske samfund som helhed. I sagens natur vil sådanne aktiviteter endda typisk være begrænset til bestemte lokaliteter.

Den tredje kategori omhandler hensyn, der er begrundet i ønsket om at etablere eller udvide eksisterende erhvervmæssig virksomhed af en sådan betydning, at det kan siges at være af overordnet betydning for samfundsudviklingen. Ønsket om etablering eller udvidelse af eksisterende erhvervmæssig virksomhed vil også kunne omfatte ønsket om at foretage undersøgelser og forberedelser til etablering eller udvidelse af erhvervmæssig virksomhed. Det er isoleret set ikke afgørende om den pågældende virksomhed vil kunne klare sig på markedsmæssige vilkår.

Der er i relation til erhvervmæssig virksomhed opstillet 2 kriterier, som begge skal være opfyldt, for at den pågældende erhvervmæssige virksomhed kan anses for at være af overordnet betydning for samfundsudviklingen.

For det første skal virksomheden generere en betydelig samfundsmæssig gevinst. Med den anvendte formulering er det således ikke virksomhedens størrelse i sig selv, der er afgørende, men derimod størrelsen af den samfundsmæssige gevinst, der vil være et resultat af virksomhedens etablering eller udvidelse. Med den anvendte formulering er det også tilsigtet, at gevinsten både kan være af økonomisk karakter og anden karakter. Desuden må formuleringen forstås sådan, at gevinsten både kan være på kort og på længere sigt. En betydelig samfundsmæssig gevinst behøver ikke entydigt at ses i en national sammenhæng, men vil også kunne være i forhold til en region eller et lokalt område, men der skal fortsat være tale om en betydelig gevinst for samfundet som helhed.

Det andet kriterium, der skal være opfyldt i relation til erhvervmæssig virksomhed, er betingelsen om, at virksomheden ikke vil kunne gennemføres uden betydelige merudgifter et andet sted, der ikke berører kulturminde. Denne betingelse er udtryk for, at det ikke skal kunne gå ud over vernet af kulturminerne, hvis virksomheden uden betydelige merudgifter vil kunne gennemføres et sted, hvor det ikke berører kulturminde. Der vil ved vurderingen af, hvad der forstås ved betydelige merudgifter både kunne inddrages udgifternes faktuelle beløb og beløbets størrelse

set i forhold til de projekterede udgifter til den pågældende erhvervsmæssige virksomheds etablering eller udvidelse.

Til stk. 3

I stk. 3 er det fastsat, at hvis Naalakkersuisut træffer afgørelse under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen, skal Naalakkersuisut i forbindelse med afgørelsen træffe afgørelse om, hvordan det sikres, at der samtidig sker en forsvarlig dokumentation af kulturmindet og den viden og information, som kulturmindet rummer. Dette er en følge af bestemmelsen i § 1, stk. 5, som fastslår, at Inatsisartutloven også skal tilgodese et sådant hensyn. Derfor henvises der også i bestemmelsen til § 1, stk. 5.

Formuleringen ”en forsvarlig dokumentation” signalerer, at man skal bestræbe sig på at dokumentere på en sådan måde, at det sikres, at den viden og information, der kan udledes af kulturmindet, bliver undersøgt, registreret og arkiveret, således at den ikke forgår. Hvad en forsvarlig dokumentation vil sige i praksis, afhænger af de konkrete omstændigheder fra sag til sag. Der vil således være stor forskel på, hvad der vil kunne kræves i forhold til et enkelt jordfast fortidsminde, en bygning henholdsvis et kulturhistorisk område.

Det er i bestemmelsen tillige fastsat, at Naalakkersuisut ved afgørelsen skal lægge vægt på kulturmindets kulturhistoriske væsentlighed og karakteren og omfanget af de foranstaltninger, der anses for nødvendige for kulturmindets forsvarlige dokumentation. Hermed er det fastslået, at der i afgørelsen må indgå væsentlighedsvurderinger, således at alle jordfaste fortidsminder i et kulturhistorisk område ikke nødvendigvis skal dokumenteres lige udførligt. Der skal også indgå en omkostningsvurdering, således at udgifterne til dokumentationen sættes i forhold til kulturmindets væsentlighed.

Som det fremgår af forslaget § 8, stk. 1, § 20, stk. 1 og § 26, stk. 1 vil Naalakkersuisuts afgørelse skulle træffes på baggrund af indstilling herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der således også vil skulle indlægge væsentlighedskriterier i sin indstilling, således at der ikke opstår et misforhold mellem dokumentationstiltagene og den virksomhed, der har nødvendiggjort Naalakkersuisuts afgørelse om at tilsidesætte en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller ændring eller ophævelse af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse. I praksis betyder dette, at Grønlands Nationalmuseum og Arkivs indstilling fremsendes til Naalakkersuisut gennem departementet for kultur, der forinden forelæggelsen foretager intern høring i de enkelte departementer efter retningslinierne herfor. Det fremgår i øvrigt af procedurereglerne, at sådanne sager inden forelæggelse for Naalakkersuisut skal forelægges for Kulturarvsrådet til udtalelse.

Det fremgår videre af bestemmelsen i stk. 3, at udgifterne til de af Naalakkersuisut besluttede foranstaltninger til sikring af en forsvarlig dokumentation afholdes af bygherren, eller den der er ansvarlig for etableringen af den virksomhed, der er begrundet i overordnede hensyn til samfundsudviklingen. Dette er

overensstemmende med princippet i den gældende landstingslov om, at bygherren, eller den, for hvis regning et forstudie eller jordarbejde, skal udføres, afholder udgifterne til arkæologiske besigtigelser og arkæologiske undersøgelser i forbindelse med forstudier og jordarbejder.

Endelig fremgår det af bestemmelsen, at Naalakkersuisut i forbindelse med afgørelsen vil kunne træffe afgørelse om yderligere vilkår. Formuleringen ”yderligere vilkår” skal ses i forhold til det øvrige indhold af stk. 3, hvilket vil sige bestemmelsen om, om at der skal ske en forsvarlig dokumentation og bestemmelsen om udgiftsafholdelsen i forbindelse med de af Naalakkersuisut besluttede foranstaltninger til sikring af en forsvarlig dokumentation. ”Yderligere vilkår” vil eksempelvis kunne være vilkår knyttet til den praktiske gennemførelse af en besluttet foranstaltning eller andre vilkår, der har en naturlig sammenhæng med de af Naalakkersuisut besluttede foranstaltninger.

Til § 4

Bestemmelsen i § 4 er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 3, bortset fra at sidste led i bestemmelsen er udgået.

Sidste led i bestemmelsen i den gældende landstingslovs § 3 fastslår, at reglerne i kapitlet om jordfaste fortidsminder også finder anvendelse på bygninger, der er over 100 år gamle og ikke i brug. Det er fundet hensigtsmæssigt at samle alle regler vedr. fredning af bygninger under kapitlet om bygninger.

Det bemærkes, at synlighedskravet, der eksisterer i 1980-loven, ikke er videreført i den gældende lov. I loven er der ikke stillet krav om synlighed, idet kravet beror på et meget bredt skøn, der i høj grad er farvet af, hvilket fagligt perspektiv der tages udgangspunkt i.

Endvidere bemærkes, at bestemmelserne om jordfaste fortidsminder også omfatter jordfaste fortidsminder, der findes på søterritoriet. I henhold til § 6 i 1980-loven kan der foretages undersøgelser af jordfaste fortidsminder, der findes under jordarbejde på søterritoriet. I den gældende landstingslovs § 3 er fortidsminder på søterritoriet omfattet af definitionen, således at der ikke er behov for at have en selvstændig bestemmelse herom. Derimod er skibsvrag, skibsladninger og fund (genstande) omfattet af museumslovgivningen.

Til § 5

Bestemmelsen bygger på den gældende landstingslovs § 2, stk. 2 og § 5. Dog er afgrænsningen i forhold til tidspunktet for landets kolonisation i den gældende landstingslovs § 2, stk. 2 efter forslag herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv ikke videreført.

Bestemmelsen omhandler i stk. 1 de jordfaste fortidsminder, der automatisk er fredede (i praksis benævnt ”de facto fredninger”). Bestemmelsen omhandler i stk. 2 de fredninger, som Grønlands Nationalmuseum og Arkiv vil kunne foretage (i praksis benævnt ”fakultative fredninger/frivillige fredninger”). Bestemmelsen omhandler i stk. 3 Naalakkersuisuts mulighed for efter indstilling herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv at fastsætte bestemmelser om fredning af jordfaste fortidsminder, herunder om kriterier for fredning.

Til stk. 1

At fortidsminder automatisk er fredede, betyder, at fredning ikke forudsætter en forvaltningsretlig afgørelse. Bliver der stillet spørgsmålstejn ved rigtigheden af, om et sådant jordfast fortidsminde er fredet i henhold til Inatsisartutlovens bestemmelser herom, vil Grønlands Nationalmuseum og Arkiv imidlertid skulle træffe en forvaltningsretlig afgørelse herom. Denne vil kunne påklages efter reglen i forslaget § 31.

Automatisk fredning afhænger dels af det jordfaste fortidsmindes art og dels af dets alder, hvilket knyttes til årstallet 1900. I den gældende lovs § 2, stk. 2 sammenholdt med 5 er det tidspunktet for landets kolonisation, der er brugt som kriterium. Der opereres her med to forskellige årstal afhængig af hvor i Grønland det jordfaste fortidsminde befinder sig. Grønlands Nationalmuseum og Arkiv har foreslået dette ændret til årstallet 1900. Der henvises om begrundelsen herfor til kommenteringen af høringsvaret fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Om mulige overgangsproblemstillinger henvises til bemærkningerne til forslaget § 34, 2. pkt.

Bestemmelsen fastslår, at alle jordfaste fortidsminder fra før år 1900, herunder ruiner, bopladser, grave og gravpladser er fredede. Den eksemplificering, der findes i bemærkningerne til den gældende landstingslovs tilsvarende bestemmelse (§ 5, stk. 2), er det fundet hensigtsmæssig at skrive ind i lovteksten. Desuden er det fundet hensigtsmæssigt at anføre, at alle fritliggende grave fra år 1900 og senere også er fredede. Formålet hermed er at tydeliggøre overfor befolkningen og turister, at man skal respektere fredning af alle fritliggende grave, idet fritliggende grave fra tiden før år 1900 allerede er fredet ved hovedbestemmelsen i 1. punktum.

Til stk. 2

Bestemmelsen fastslår, at det er Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der træffer afgørelse vedrørende fredning af de i bestemmelsen nævnte jordfaste fortidsminder. Der er her tale om en fredning, der forudsætter, at der rejses en sag herom.

Der lægges i denne forbindelse vægt på, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv besidder den faglige kundskab til vurdering af, om bevarelse af et specifikt jordfast fortidsminde er af væsentlig betydning grundet dets historiske værdi.

De særligt nævnte jordfaste fortidsminder i bestemmelsen er undergivet en valgfri fredning, idet disse fortidsminder er mangfoldige. Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan træffe afgørelse om fredning af de i bestemmelsen nævnte jordfaste

fortidsminder, hvis bevarelse på grund af deres historiske værdi er af væsentlig betydning. Hermed menes, at jordfaste fortidsminder eksempelvis kan fredes, når de bidrager til belysning af Grønlands eller den lokale kulturhistorie eller kulturarv.

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan ved afgørelsen foretage et sagligt skøn ud fra kriterier såsom det jordfaste fortidsmindes tilstand og alder, dets sammenhæng med andre jordfaste fortidsminder, dets individuelle historie, aktuel og planlagt arealanvendelse og erhvervsinteresser.

Kirkegårde, herunder nedlæggelse af kirkegårde, er regulerede af landstingsforordning om kirkegårde. Det er derimod muligt i henhold til denne bestemmelse at træffe afgørelse om fredning af en nedlagt kirkegård.

Anlæg er generelt omfattet af den automatiske fredning i stk. 1, dog således at anlæg fra år 1900 og senere er omfattet af stk. 2.

Ved ”anlæg” forstås alle ikke-flytbare rester af menneskelig aktivitet. Dette kan være både oven på eller i jorden. Det kan være en forskel i farven eller på konsistensen af jorden, som for eksempel kan være tegn på formuldet træ eller et andet dekomponeret bygningsmateriale eller en sten lagt på en klippeflade for at markerer f.eks. et overgangssted ved en elv.

Til stk. 3

Det er fundet hensigtsmæssigt at indføre mulighed for, at Naalakkersuisut efter indstilling herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv vil kunne fastsætte bestemmelser om fredning af jordfaste fortidsminder, herunder om kriterier for fredning. Lignende bestemmelser findes i forslaget også for bygninger henholdsvis kulturhistoriske områder i § 18, stk. 3 henholdsvis § 24, stk. 5. Kriterier for fredning vil blandt andet kunne være en beskrivelse af, hvilke forhold, der normalt skal lægges vægt på ved vurderingen af, om det jordfaste fortidsminde er af en sådan beskaffenhed, at deres bevarelse på grund af deres historiske værdi er af væsentlig betydning.

Til § 6

Bestemmelsen bygger på den gældende landstingslovs § 5, stk. 3-5 og § 6.

Bestemmelsen omhandler retsvirkningerne af en fredning.

Til stk. 1

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 5, stk. 3.

Bestemmelsen fastslår, at jordfaste fortidsminder ikke må beskadiges, ændres eller flyttes helt eller delvist. Dette medfører, at der heller ikke må bygges, pløjes, tændes ild, rejses telte eller henkastes affald i og ved de jordfaste fortidsminder.

Til stk. 2.

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 5, stk. 5.

Bestemmelsen fastslår en 2 meters zone rundt om de jordfaste fortidsminder, hvor der ikke må foretages nogen aktiviteter. Bestemmelsen har til hensigt at sikre de jordfaste fortidsminder mod uagtsomme beskadigelser, der kan forekomme ved udøvelse af landbrugsmæssige, erhvervsmæssige, fritidsprægede samt øvrige aktiviteter, jf. dog forslaget § 17. Bestemmelsen er dog ikke til hinder for, at de jordfaste fortidsminder vedligeholdes ved for eksempel, at vegetation inden for 2 meter klippes eller beskæres.

Det vurderes, at etableringen af en 2 meters zone rundt om jordfaste fortidsminder ikke er ekspropriativ. Arealanvendelsen op til jordfaste fortidsminder har traditionelt været begrænset. 2 meters zonen berører alle med brugsret til jord, der grænser op til jordfaste fortidsminder. Denne 2 meters zone er generel og har tillige et begrænset omfang.

Til stk. 3

Bestemmelsen er med en enkelt ændring videreført fra den gældende landstingslovs § 5, stk. 4. Som noget nyt er det præciseret, at der ved en afstand fra 2 til 20 meters fra de jordfaste fortidsminder ikke må foretages nogen aktiviteter, bortset fra de aktiviteter, der er beskrevet i bestemmelsen. Dette er overensstemmende med hidtidig forståelse af bestemmelsen og praksis.

Bestemmelsen sikrer, at der ikke foretages større anlægsarbejder, eksempelvis af bygninger og veje i umiddelbar nærhed af de fredede jordfaste fortidsminder. Tilladte aktiviteter omfatter landbrugsmæssige aktiviteter og anlæggelse af sti. Anlæggelse af sti tillades med henblik på færdsel til fods til og fra de jordfaste fortidsminder.

Landsbrugsmæssige aktiviteter omfatter overfladisk jordbehandling med harvning ned til 15 cm., gødsning, beplantning samt anvendelse af arealet til græsning, men ikke gravearbejder, pløjning, harvning dybere end 15 cm., dræning og stenfjerning.

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan give tilladelse til andre landbrugsmæssige aktiviteter. Disse kan være harvning dybere end 15 cm., dræning og stenfjerning. Endvidere kan Grønlands Nationalmuseum og Arkiv give tilladelse til at opsætte en tavle med oplysninger om fortidsminderne, skraldespande og andet, der er hensigtsmæssigt i forhold til offentlighedens adgang til de jordfaste fortidsminder.

I 1980-lovens § 3 bestemmes det, at enhver virksomhed, der i væsentlig grad kan virke skæmmende på fortidsminder, er forbudt. I den gældende landstingslov er forbuddet konkretiseret ved at fastslå, at kun landbrugsmæssige aktiviteter er tilladte. Det vurderes, at omformuleringen ikke bevirker, at bestemmelsen bliver ekspropriativ eller med andre ord, at den ikke får karakter af et indgreb i eventuelle brugsrettigheder. Arealanvendelsen i zonen har traditionelt været begrænset, og omformuleringen tilsigter en mere klar lovgivning, ikke en mere restriktiv bestemmelse. Endvidere foreligger en dispensationsmulighed i stk. 4 med henblik på at afbøde særlig hårde virkninger for den enkelte bruger.

Til stk. 4.

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende lovs § 6.

Bestemmelsen indeholder en bred dispensationsmulighed, der tager sigte på en række situationer. Bestemmelsen muliggør, at fredningen på et bestemt fortidsminde kan ophæves, hvis fortidsmindet eksempelvis er ødelagt, eller at fortidsmindet flyttes i forbindelse med jordarbejde. Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan i forhold til stk. 3 desuden give dispensation til, at der foretages andre aktiviteter i de fastsatte beskyttelsesområder. Det bemærkes dog, at dispensationsmuligheden ikke er tiltænkt anvendt i flæng men alene i relation til særlige situationer, hvor praktiske hensyn, herunder erhvervshensyn, taler kraftigt herfor.

Til § 7

Bestemmelsen er med få ændringer videreført fra den gældende lovs § 7.

Til stk. 1

Der fastlægges i bestemmelsens stk. 1, at brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af arealet, kommunalbestyrelser, offentlige myndigheder, lokalmuseer og foreninger, der varetager generelle eller konkrete frednings- eller bevaringsformål, kan rejse sag vedrørende fredning af jordfaste fortidsminder, ændring eller ophævelse heraf.

Brugere er inddraget, idet fredningen af jordfaste fortidsminder omfattet af denne bestemmelse, kan have indflydelse på den faktiske udnyttelse af en arealtildeling eller anden ret til brug af arealet. Således udelukkes andre brugere, der ikke dokumenterbart har ret til anvendelse af det konkrete område og derved ikke har en konkret interesse i fredningssag. Med brugere med arealtildeling forstås borgere, virksomheder eller andre, der har en arealtildeling, hvori det jordfaste fortidsminde er beliggende. Som noget nyt er der tilføjet brugere med anden ret til brug af arealet. Tilføjjelsen er indsat som følge af, at der fortsat findes en del brugsrettigheder, der ikke er registrerede i form af arealtildeling, idet kravet herom er forholdsvis nyt.

Kommunalbestyrelser er inddraget som øverste lokale myndighed og som lokalplanlægger. Offentlige myndigheder er inddraget og kan rejse sag, idet de

varetager en række nationale hensyn, såsom erhvervshensyn og hensyn vedr. større anlæg, fysisk planlægning med videre.

Som noget nyt er der desuden medtaget foreninger, der varetager generelle eller konkrete frednings- eller bevaringsformål. Lignende bestemmelser findes i forslagens § 19, stk. 1 og § 25, stk. 1 for bygninger henholdsvis for kulturhistoriske områder.

Det er endvidere fastsat i den gældende lov, at Grønlands Nationalmuseum kan rejse fredningssag af egen drift. Bestemmelsen er ny i forhold til den tidligere gældende fredningslov, idet den tidligere gældende fredningslov indeholder bestemmelse om, at jordfaste fortidsminder er fredede automatisk. Der var af denne grund ikke bestemmelser om hvem, der kan rejse fredningssag.

Til stk. 2

Det fastlægges, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv træffer afgørelse om fredning af jordfaste fortidsminder samt om ændring eller ophævelse heraf.

Som noget nyt er det foreslået, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i forbindelse med afgørelsen vil kunne fastsætte vilkår. Dette vil eksempelvis kunne være vilkår knyttet til den praktiske gennemførelse af fredningen af et jordfast fortidsminde eller andre vilkår, der har en naturlig sammenhæng med fredningen.

Til stk. 3

Bestemmelsens stk. 3 stiller krav om høring i forbindelse med Grønlands Nationalmuseum og Arkivs behandling af en fredningssag.

Inden Grønlands Nationalmuseum og Arkiv tager stilling til en fredningssag, skal offentligheden, brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af arealet og kommunalbestyrelsen i den kommune, hvori det jordfaste fortidsminde er beliggende, Naalakkersuisut samt andre relevante parter underrettes og høres. Underretning af offentligheden kan ske ved indrykning af en notits i relevante nyhedsmedier. Underretning af brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af arealet, kommunalbestyrelsen, Naalakkersuisut og andre relevante parter sker ved direkte brev.

Høringsperiodens længde på 3 måneder har til hensigt at sikre, at alle involverede har en rimelig mulighed for at afgive bemærkninger til sagen.

I de aktuelle sager kan det være fordelagtigt at foretage høring af andre relevante personer, såsom naboer, planmyndigheder, foreninger med videre. Som noget nyt er det tilføjet, at også brugere med anden ret til brug af arealet end arealtildeling samt Naalakkersuisut er obligatoriske høringsparter. Om brugere med anden ret til brug af arealet henvises til bemærkningerne til stk. 1. Naalakkersuisut er inddraget som obligatorisk høringspart for derved at give de enkelte departementer mulighed for at holde sig bekendt med fredningssager og hermed også for at kunne komme med

bemærkninger, herunder eventuelt med indsigelse om, at en påtænkt fredning vil kunne være uoverensstemmende med overordnede hensyn til samfundsudviklingen.

Til stk. 4

Bestemmelsen tilsikrer, at fortidsmindet og arealet deromkring ikke ændres eller forandres uhensigtsmæssigt i forhold til den igangværende fredningssag eller sag om ændring eller ophævelse af fredning. Af denne grund specificeres det, at der ikke må foretages nogen ændringer, der kan hindre eller vanskeliggøre den påtænkte fredning.

2. punktum i bestemmelsen fastslår, at konsekvenserne af den i 1. punktum nævnte underretning ikke gælder i forhold til allerede meddelte tilladelser til forundersøgelser, efterforskning eller udnyttelse af mineralske råstoffer, is- og vandressourcer, samt til etablering af vandkraftværker og hermed forbundne forundersøgelser. Denne undtagelsesbestemmelse er fundet nødvendig for ikke at risikere at pådrage Selvstyret erstatningsansvar over for de nævnte tilladelseshavere.

Det skal i relation til allerede meddelte tilladelser oplyses, at bestemmelsen i stk. 4 ikke hindrer, at der efterfølgende vil kunne træffes afgørelse om fredning. I det omfang, der hermed gøres indskrænkninger i de rettigheder, som tilladelseshaver har, vil denne problemstilling skulle løses efter de ekspropriationsretlige regler. Der henvises herom i øvrigt til forslaget § 30.

Til § 8

Bestemmelsen er ny og skal ses i sammenhæng med forslaget § 1, stk. 4 og 5 og § 3.

Til stk. 1

Bestemmelsen fastslår, at hvis der under høring i forbindelse med en fredningssag gøres begrundet gældende, at en påtænkt henholdsvis eksisterende fredning vil være i strid med overordnede hensyn til samfundsudviklingen, skal Grønlands Nationalmuseum og Arkiv indbringe sagen til afgørelse for Naalakkersuisut.

Med formuleringen ”gøres begrundet gældende, jf. § 3” er det tilsigtet, at den, der gør en indsigelse gældende, skal kunne begrunde den med opfyldelse af de betingelser for konstituering af overordnede hensyn til samfundsudviklingen, der er nævnt i § 3. Hvis det er åbenlyst, at der alene er tale om en chikanøs indsigelse, vil Grønlands Nationalmuseum og Arkiv således ikke være forpligtet til at indbringe sagen for Naalakkersuisut. Denne afgørelse, vil den pågældende, der har gjort indsigelsen gældende, kunne påklage til Naalakkersuisut i henhold til forslaget § 31.

Formuleringen ”påtænkt fredning eller påtænkt opretholdelse eller ændring af eksisterende fredning” viser, at det både vil være i relation til påtænkte nye

fredninger og i relation til påtænkte ændringer eller opretholdelser af eksisterende fredninger, der vil kunne gøres indsigelse gældende.

I 2. pkt. er det fastsat, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv inden indbringelse af sagen for Naalakkersuisut skal forelægge sagen for Kulturarvsrådet til udtalelse. Det er i den forbindelse i 3. pkt. fastsat, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv ved forelæggelsen for Kulturarvsrådet og efterfølgende indbringelse for Naalakkersuisut skal udtale sin indstilling om såvel fredningssagens afgørelse som om de foranstaltninger, der anses nødvendige for at sikre en forsvarlig dokumentation af fortidsmindet, såfremt Naalakkersuisut måtte træffe afgørelse om tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller om ophævelse af en eksisterende fredning. Det er herved tilsigtet, at Naalakkersuisut får det bedst mulige beslutningsgrundlag.

Til stk. 2

Bestemmelsen fastslår, at hvis Naalakkersuisut træffer afgørelse om fredning henholdsvis om opretholdelse af eksisterende fredning eller ændring heraf, vil Naalakkersuisut kunne dispensere fra bestemmelserne i § 6, stk. 1-3. Hermed vil Naalakkersuisut eksempelvis kunne beslutte, at det fredede helt eller delvist må flyttes, at der vil kunne foretages landbrugsmæssige aktiviteter inden for en kortere afstand end 20 meter, eller at 2-meters grænsen fraviges. Der bør naturligvis være særlige forhold, der taler for sådanne fravigelser. Dispensationsmuligheden vil i visse tilfælde måske kunne være medvirkende til, at det ikke vil være nødvendigt at tilsidesætte en fredning under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen.

Til § 9

Bestemmelsen erstatter § 7, stk. 4 i den gældende landstingslov, der fastslår, at fredningsbestemmelser offentliggøres uden ophold på hjemmestyrets hjemmeside.

Bestemmelsen svarer indholdsmæssigt til tilsvarende bestemmelser vedr. fredning af bygninger og fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder i forslagets § 21 og § 27. Der er herved sket en harmonisering af disse regler.

Bestemmelsen i stk. 1 fastsætter, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv skal offentliggøre fredninger samt ændringer eller ophævelser heraf inden 14 dage efter afgørelse herom, og at ejeren, brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af arealet og den kommune, hvori fortidsmindet er beliggende, samt andre relevante parter underrettes direkte.

Offentliggørelse sker med henblik på at give alle potentielle rettighedshavere mulighed for at gøre sig bekendt med afgørelsen.

Bestemmelsen i stk. 2 fastsætter, at fredning skal respekteres af alle rettighedshavere over det område, hvori fortidsmindet er beliggende, uanset hvornår rettigheden er

stiftet. Fredningen har således retsvirkninger overfor alle rettighedshavere, uanset om rettigheden er stiftet før eller efter fredningstidspunktet.

Til § 10

Bestemmelsen er med en ændring i stk. 1 og en ændring i stk. 3 videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 8, bortset fra, at der efter forslag herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv er præciseret, at det alene er de kendte fredede jordfaste fortidsminder, der skal føres en fortegnelse over.

Ændringen i stk. 1 består i, at ”fortegnelse over jordfaste fortidsminder, herunder hvilke jordfaste fortidsminder der er fredede” er ændret til ”fortegnelse over alle kendte fredede jordfaste fortidsminder, herunder med anførelse af vilkår knyttet til fredningen”. Formålet med ændringen er at sikre, at det alene er de kendte fredede jordfaste fortidsminder, der skal føres en fortegnelse over, idet øvrige ikke er interessante for offentligheden. Desuden er det fundet hensigtsmæssigt, at det også fremgår af fortegnelsen, hvilke vilkår der måtte være knyttet til de enkelte fredninger.

Ændringen i stk. 3 består i, at ”væsentligste” er erstattet af ”væsentlige”. Der er hermed tilsigtet vedligeholdelse af flere fredede jordfaste fortidsminder, hvilket svarer til den hidtidige praksis.

Til stk. 1

Bestemmelsen viderefører Grønlands Nationalmuseum og Arkivs dokumentationsforpligtelse fra 1980-lovens § 2. De registrerede oplysninger gøres tilgængelige for offentligheden i henhold til museumslovgivningen.

Til stk. 2

Det bemærkes, at bestemmelsen i stk. 2 er ny i forhold til 1980-loven.

Stk. 2 pålægger Grønlands Nationalmuseum og Arkiv en tilsynspligt over for de fredede jordfaste fortidsminder. Tilsynsplikten er dog ikke absolut, men er begrænset til det, der kan foretages inden for den givne bevilling til dette formål. Det anbefales, at tilsyn sker i samarbejde med kommuner, foreninger, lokalmuseer og andre. Bestemmelsen er ikke til hinder for, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan søge fondsmidler eller anden ekstern finansiering til vedligeholdelse, undersøgelse eller udgravning af jordfaste fortidsminder.

Grønlands Nationalmuseum og Arkivs tilsynsforpligtelse skal forstås bredt, således at den blandt andet omfatter vedligeholdelse, græsklipning, erosions- og kystsikring, opstilling af hegn og skilte. Vedligeholdelse kan i særlige situationer desuden være nedlæggelse af fortidsminder eller flytning.

Til stk. 3

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv afgør, hvilke fredede fortidsminder, der er væsentlige. Kriterier, der kan indgå i den afgørelse, er fortidsmindets stand, historiske betydning, antallet af andre lignende jordfaste fortidsminder, logistiske muligheder med videre.

Til § 11

Bestemmelsen er med tre ændringer videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 9.

Den første ændring består i, at der i stk. 1 er tilføjet ”viden og” foran ”information”. Formålet hermed er at præcisere, at det både er den viden og den information, som kulturmindet rummer, der må sikres for eftertiden. Dette er overensstemmende med den formulering, der i øvrigt er brugt i forslaget, jf. bl.a. § 1, stk. 5 og § 3, stk. 3.

Den anden ændring består i, at der i stk. 1 og 2 er sket en tilføjelse af ”og andre, der arbejder med udnyttelse af landets ressourcer” i forlængelse af ”Plan- og råstofmyndigheder”. Hensigten hermed er alene at komplettere de allerede bestående regler.

Den tredje ændring består i, at der som nyt stykke 3 er indsat en bestemmelse om, at plan- og råstofmyndigheder og andre, der arbejder med udnyttelse af landets ressourcer, i forbindelse med behandling af tilladelser, der kan berøre jordfaste fortidsminder, skal underrette ansøgeren om relevante bestemmelser i Inatsisartutloven.

Til stk. 1

Bestemmelsen har til hensigt at tilsikre, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, plan- og råstofmyndighederne og andre, der arbejder med udnyttelse af landets ressourcer har et samarbejde med henblik på sikring af jordfaste fortidsminder i forbindelse med den fysiske planlægning.

Brugen af udtrykket planmyndighederne omfatter alle instanser, der udarbejder planer for arealanvendelse på landsplan eller kommunalt plan. Råstofmyndigheder omfatter alle instanser, der har Grønlands råstoffer som arbejdsområde. Andre instanser, der arbejder med udnyttelse af landets ressourcer kan være miljømyndigheder, landbrugsmyndigheder eller andre, både i og uden for Grønland.

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv skal virke for, at jordfaste fortidsminder og den information, de afgiver, sikres for eftertiden i samarbejde med de ovennævnte myndigheder og instanser. Bestemmelsen søger at sikre, at der er løbende kommunikation mellem relevante parter i forbindelse med sikring af jordfaste fortidsminder.

Til stk. 2

Bestemmelsen pålægger plan- og råstofmyndigheder at inddrage Grønlands Nationalmuseum og Arkiv ved udarbejdelse af planer og sagsbehandling forud for tilladelser, der kan berøre jordfaste fortidsminder.

Ved planmateriale forstås regionplaner, kommuneplaner, lokalplan og andre planer.

Ved tilladelser forstås forundersøgelser-, efterforsknings-, og udnyttelsestilladelser.

Inddragelsen kan ske ved høring af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Inddragelsen sker med henblik på at klarlægge de kendte jordfaste fortidsminder, der kan have betydning for planlægningen på et tidligt tidspunkt, og derved undgå, at senere arealanvendelse står i et modsætningsforhold til fredede jordfaste fortidsminder.

Til stk. 3

Bestemmelsen er ny. Den pålægger plan- og råstofmyndigheder og andre der arbejder med udnyttelse af landets ressourcer i forbindelse med behandling af tilladelser, der kan berøre jordfaste fortidsminder, at underrette ansøgeren om indholdet af inatsisartutlovens § 11, stk. 4, §§ 12-16 og 32.

Formålet med bestemmelsen er at gøre ansøgere om sådanne tilladelser opmærksomme på relevante bestemmelser i loven. Det er for det første bestemmelsen om, at bygherren ved større jordarbejder skal inddrage Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i planlægningen. Derudover er det bestemmelserne vedr. arkæologiske besigtigelser og arkæologiske undersøgelser, herunder om frister for udførelse af sådanne og for afholdelse af udgifterne i forbindelse dermed. Endelig er det sanktionsbestemmelserne, således at ansøgerne er bekendte med, at overtrædelse af bestemte regler i Inatsisartutloven kan medføre bøde.

Til stk. 4

Forpligtelsen til at inddrage Grønlands Nationalmuseum og Arkiv udstrækkes til bygherren ved større jordarbejder i bestemmelsens stk. 3. Vurderingen af, om et jordarbejde er større, indeholder momenter såsom, om jordarbejdet sker i byzone eller i det åbne land, den økonomiske baggrund samt formålet med jordarbejdet. Vandkraftværker, lufthavne, havne- og kajanlæg og større veje er eksempler på større jordarbejder.

Til stk. 5

I henhold til bestemmelsen skal Grønlands Nationalmuseum og Arkiv ved inddragelse efter stk. 2 og 3, foretage en arkivalisk kontrol af forekomsten af jordfaste fortidsminder. En arkivalisk kontrol sker på basis af Grønlands Nationalmuseum og Arkivs egne arkiver. Det er således kendskab til de kendte jordfaste fortidsminder, der kan viderebringes til planmyndighederne og andre.

Den arkivalske kontrol er ikke en garanti for, at der ikke findes andre jordfaste fortidsminder i området.

Til § 12

Bestemmelsen bygger på den gældende landstingslovs § 10, stk. 1. Bestemmelsen omhandler alene arkæologiske besigtigelser. Bestemmelser om arkæologiske undersøgelser er i forslaget fastsat i § 13. Bestemmelser om udgiftsafholdelse for både arkæologiske besigtigelser og arkæologiske undersøgelser er samlet i forslagens § 14.

Til stk. 1

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 10, stk. 1, 1. pkt. Bestemmelsen indeholder et tilbud om, at en arkæologisk besigtigelse af et område kan foretages, inden jordarbejde påbegyndes.

En arkæologisk besigtigelse er kombinationen af en arkivalsk kontrol og en besigtigelse af et relevant område in situ (på stedet), og dermed en mulighed for at kortlægge antikvariske værdier uden at standse et igangsat jordarbejde. Det foreslås, at den arkæologiske besigtigelse sker på et tidligt tidspunkt i et projekteret jordarbejde, eksempelvis allerede når der er taget beslutning om, hvor jordarbejde skal foregå.

Bestemmelsen giver mulighed for, at et område undersøges for jordfaste fortidsminder, inden et projekteret forstudie eller jordarbejde igangsættes. Det kan være i forbindelse med undersøgelse af jordbund, lønsomhed, topografiske forhold, en risikovurdering og lignende. En arkæologisk besigtigelse påregnes at have særlig relevans uden for byområder og i særdeleshed i forbindelse med større jordarbejder såsom ved vandkraftværker, lufthavne, havne- og kajanlæg, større veje og i forbindelse med råstofudvinding.

Til stk. 2

Som noget nyt er der i tillæg til den videreførte bestemmelse i stk. 1 om arkæologisk besigtigelse efter anmodning herom fastsat en bestemmelse i stk. 2 om, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan beslutte, at der skal foretages en arkæologisk besigtigelse af et område, hvis området er arkæologisk ukendt, eller der er begrundet formodning om jordfaste fortidsminder i området. Bestemmelsen er indsat efter ønske herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

Bestemmelsen har til formål at hindre igangsætning af jordarbejder i områder, der er arkæologiske ukendte, eller hvor der er en begrundet formodning om tilstedeværelse af jordfaste fortidsminder, inden der er foretaget en arkæologisk besigtigelse heraf. Hermed vil man undgå, at man ellers efterfølgende ville skulle standse jordarbejdet, hvis der måtte findes jordfaste fortidsminder i området.

Efter den gældende landstingslovs § 10, stk. 2, vil Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kunne beslutte, at der skal foretages en arkæologisk undersøgelse, hvis museet vurderer, at der er jordfaste fortidsminder i området. Dette er betydeligt mere omfattende end en arkæologisk besigtigelse, hvorfor man kan sige, at den nye bestemmelse er udtryk for det mindre i det mere. En arkæologisk besigtigelse vil i øvrigt også i nogle tilfælde kunne medføre, at der ikke efterfølgende træffes beslutning om en arkæologisk undersøgelse.

At området er ”arkæologisk ukendt” betyder, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv ikke har kendskab til, om der forefindes jordfaste fortidsminder i området.

En begrundet formodning kan blandt andet være støttet til den arkæologiske viden generelt, herunder til forekomsten af jordfaste fortidsminder lignende steder.

Til stk. 3

Bestemmelsen fastslår både for så vidt angår stk. 1 og stk. 2 besigtigelserne, at de skal udføres snarest muligt og skal være udført inden 9 måneder, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende. Det er i forlængelse heraf anført, hvornår fristen regnes fra. 9-måneders fristen er fastsat på baggrund af vurdering herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Dette er sket på baggrund af, at meddelelse om forundersøgelser i forbindelse med jordarbejde kan ske når som helst på året. Sker det for eksempel i september, vil museet i de fleste lokaliteter i landet ikke udføre en besigtigelse før i juni i året efter.

Bestemmelsen forpligter Grønlands Nationalmuseum og Arkiv til at foretage besigtigelsen hurtigst muligt. Hvor hurtigt det vil kunne ske, afhænger dels af de klimatiske forhold, logistiske forhold og ressourcemæssige forhold.

Svære klimatiske forhold, meget store arealer, afsides beliggenhed, kostbar logistik og lignende vil kunne begrunde en fravigelse af fristen.

Som det fremgår af forslaget § 13, stk. 3, vil en arkæologisk besigtigelse, der følges op af en arkæologisk undersøgelse skulle afholdes inden for 18 måneder, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende.

Efter almindelige forvaltningsretlige regler må Grønlands Nationalmuseum og Arkiv snarest muligt vurdere, hvornår besigtigelsen vil kunne gennemføres og meddele dette til bygherren eller den, for hvis regning et jordarbejde skal udføres.

Til § 13

Bestemmelsen bygger på den gældende landstingslovs § 10, stk. 2. Bestemmelsen omhandler alene arkæologiske undersøgelser. Bestemmelser om arkæologiske besigtigelser er i forslaget fastsat i § 12. Bestemmelser om udgiftsafholdelse for både arkæologiske besigtigelser og arkæologiske undersøgelser er samlet i forslaget § 14.

Til stk. 1

Som en parallel til den gældende landstingslovs § 10, stk. 1 og forslagets § 12, stk. 1, er der indføjet en bestemmelse om, at bygherren eller den, for hvis regning et forstudie eller jordarbejde udføres, forud for igangsætning af arbejdet kan anmode Grønlands Nationalmuseum og Arkiv om en arkæologiske undersøgelse af området. Dette skal ses som et alternativ til arkæologiske undersøgelser besluttet af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv på eget initiativ.

Til stk. 2

Bestemmelsen er en videreudvikling af § 4, stk. 1 i 1980-loven, der kun fastslår, at Grønlands Nationalmuseum kan bestemme, om der skal foretages en undersøgelse i forbindelse med fundet af et jordfast fortidsminde under jordarbejde.

Vurderer Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, at der findes et eller flere jordfaste fortidsminder i området, fastsætter stk. 2, at der kan foretages en arkæologisk undersøgelse heraf. Det overlades til Grønlands Nationalmuseum og Arkiv at bestemme, om der er behov for at undersøge jordfaste fortidsminder nærmere ved hel eller delvis udgravning, eller om der for eksempel skal ske en anden dokumentation af fortidsmindet, hvorefter fortidsmindet kan dækkes til eller fjernes.

En arkæologisk undersøgelse knytter sig til det areal, der faktisk berøres af jordarbejde og nærliggende arealer, der berøres ved arbejde som kørespor, teltlejr og lignende.

En arkæologisk undersøgelse adskiller sig fra en arkæologisk besigtigelse i henhold til § 12 ved at omfatte sikring og udgravning af fortidsmindet, hvorimod den arkæologiske besigtigelse er en kortlægning af området. Den arkæologiske undersøgelse er en hel eller delvis undersøgelse af de berørte jordfaste fortidsminder med henblik på udgravning, sikring, vidensindsamling, dokumentation med videre.

Til stk. 3

Stk. 3 indeholder endvidere et krav om, at Grønlands Nationalmuseum og Arkivs arkæologiske undersøgelse skal udføres snarest muligt og at den skal være udført inden 18 måneder, medmindre særlige omstændigheder gør sig gældende. Denne frist er videreført fra den gældende landstingslovs § 10, stk. 2.

Det anføres i forlængelse heraf, at såfremt der forud for den arkæologiske undersøgelse har været foretaget en arkæologisk besigtigelse, skal såvel den arkæologiske besigtigelse som den arkæologiske undersøgelse være udført inden 18 måneder.

Bestemmelsen fastlægger desuden, hvornår fristen skal regnes fra. Der er her tale om en præcisering i forhold til den gældende landstingslovs § 10, stk. 2.

Fristen tilsikrer, at et jordarbejde ikke kan bremses over længere tid. Fristen på 18 måneder fungerer som udgangspunkt som en øvre grænse for foretagelsen af en arkæologisk undersøgelse. Samtidig giver en 18 måneders frist mulighed for, at de klimatiske forhold tillader en arkæologisk undersøgelse. Bestemmelsen indeholder dog mulighed for, at en arkæologisk undersøgelse kan strække sig udover 18 måneder i de tilfælde, hvor særlige omstændigheder gør sig gældende. Særlige omstændigheder kan være svære klimatiske forhold, meget store arealer, afsides beliggenhed, kostbar logistik og lignende.

Til § 14

Bestemmelsen bygger på den gældende landstingslovs § 10, stk. 1, 2. pkt. og § 10, stk. 4. Bestemmelsen omhandler alene spørgsmålet om, hvem der skal afholde udgifterne ved arkæologiske besigtigelser og arkæologiske undersøgelser. Bestemmelser om arkæologiske besigtigelser er i forslaget fastsat i § 12. Bestemmelser om arkæologiske undersøgelser er i forslaget fastsat i § 13.

Til stk. 1

Bestemmelsen er ny i forhold til 1980-loven, idet 1980-loven ikke tager stilling til, hvem der skal betale for undersøgelse af jordfaste fortidsminder.

I bestemmelsen foreslås det, at bygherren eller den, for hvis regning et jordarbejde skal udføres, afholder udgifterne til en arkæologisk besigtigelse eller arkæologisk undersøgelse. I den gældende landstingslovs § 10, stk. 1, som omhandler arkæologiske besigtigelser efter anmodning, og § 10, stk. 3, som omhandler arkæologiske undersøgelser besluttet af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, er det fastsat, at bygherren eller den, for hvis regning et forstudie eller jordarbejde skal udføres, afholder udgifterne. Dette bygger på det såkaldte skadevolderprincip. Dette princip udstrækkes med bestemmelsen i stk. 1 til at gælde alle arkæologiske besigtigelser og arkæologiske undersøgelser, uanset om de er iværksat efter anmodning eller på initiativ af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

I den gældende landstingslovs § 10, stk. 3, 2. pkt., er det fastsat, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv udarbejder et budget for en arkæologisk undersøgelse inden undersøgelsens påbegyndelse. I stk. 1, 2. pkt. er denne forpligtelse udvidet til også at gælde arkæologiske besigtigelser. Det er endvidere fastsat, at budgettet skal forelægges til godkendelse for bygherren eller den, for hvis regning et forstudie eller jordarbejde skal udføres. Det er endvidere fastsat, at dette skal ske så hurtigt som muligt inden besigtigelsens henholdsvis undersøgelsens iværksættelse.

Budgettet skal indeholde Grønlands Nationalmuseum og Arkivs omkostninger i forbindelse med besigtigelsen henholdsvis undersøgelsen. For undersøgelsers vedkommende vil det omfatte omkostninger frem til materialets endelige deponering på museet, hvilket bl.a. vil sige konserveringsudgifter.

Kravet om forelæggelse af budget til godkendelse medfører, at den arkæologiske besigtigelse henholdsvis arkæologiske undersøgelse, ikke vil kunne gennemføres, før bygherren, eller den for hvis regning et forstudie eller jordarbejde skal udføres, har godkendt budgettet. Det forudsættes herved også, at der kan forhandles om budgettet, men i sidste ende, vil det være op til Grønlands Museum og Arkiv at vurdere, om besigtigelsen henholdsvis undersøgelsen vil kunne gennemføres forsvarligt inden for det fastlagte budget.

Til stk. 2

Bestemmelsen er ny i forhold til 1980-loven. Bestemmelsen bygger på § 10, stk. 4 i den gældende landstingslov.

Med henblik på at sikre gennemførelsen af den absolutte anmeldelsespligt og den arkæologiske undersøgelse, fastsættes en undtagelse vedrørende betaling af de arkæologiske besigtigelse eller arkæologisk undersøgelse. Undtagelsen tager sigte på urimelige situationer, hvor en privat bygherre foretager mindre private jordarbejder og hvor der er tale om småskala efterforsknings- og udnyttelsestilladelser i henhold til Inatsisartutloven om mineralske råstoffer og aktiviteter af betydning herfor.

En privat bygherre vil typisk være en enkeltperson eller en familie.

Ved mindre private jordarbejder forstås hytter, selvbyggerhuse og lignende, herunder også forberedelse til landbrug. Det kan også være privat andelsboligbyggeri efter landstingsforordning om andelsboliger og privat 10/40/50-byggeri efter landstingsforordning om støtte til boligbyggeri.

Hovedanvendelsesområdet for denne undtagelse er tiltænkt situationer, hvor der foretages jordarbejde eller bygges til eget brug, modsat med henblik på at drive erhvervsvirksomhed.

I sidste pkt. er det fastsat, at hvis Naalakkersuisut kun delvist afholder udgifterne, skal der forelægges den private bygherre, henholdsvis småskala efterforsknings- og udnyttelsestilladelsehaveren et budget til godkendelse efter de retningslinier, der er beskrevet i stk. 1.

Det forventes, at anvendelse af bestemmelsen i stk. 2 vil være minimal i takt med at landets fortidsminder bliver kortlagt, og samarbejdet med planmyndighederne udvikles. I praksis vil Grønlands Nationalmuseum og Arkiv indstille anvendelsen af stk. 2 til Departementet for Kultur.

Til § 15

Bestemmelsen viderefører § 10, stk. 5 i den gældende landstingslov. Bestemmelsen er konsekvensrettet som følge af de nye bestemmelser i forslaget om arkæologiske besigtigelser.

Bestemmelsen tilsikrer, at et planlagt jordarbejde ikke udskydes uden en faglig eller hensigtsmæssig grund. Derfor kan et jordarbejde igangsættes i det omfang, det ikke berører jordfaste fortidsminder, en arkæologisk besigtigelse eller en arkæologiske undersøgelse.

Bestemmelsen indeholder et skøn, der indeholder kriterier såsom beskyttelsen af jordfaste fortidsminder, sikring af gennemførelsen af den arkæologiske besigtigelse henholdsvis undersøgelse, muligheden for igangsættelse af jordarbejdet, herunder væsentlige erhvervsinteresser.

Til § 16

Bestemmelsen er bortset fra nogle konsekvensændringer i paragrafhenvisninger videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 11.

Bestemmelsen tager sigte på de situationer, hvor bygherre ikke har benyttet sig af muligheden til at inddrage Grønlands Nationalmuseum og Arkiv på et tidligt tidspunkt. Reglerne i bestemmelsen er en videreførelse af en del af § 4, stk. 1 i 1980-loven med den ændring, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv afgør, om der skal foretages en arkæologisk undersøgelse. Endvidere præciseres det, at anmeldelsespligten af fund påhviler bygherren.

Til § 17

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 12.

Bestemmelsen er en videreførelse fra 1980-lovens § 7, stk. 1 og tager sigte på, at Danmarks Nationalmuseum og andre udenlandske museer og forskningsinstitutioner (universiteter og lignende) kan få tilladelse til at arbejde med jordfaste fortidsminder i Grønland.

Ved Grønlands Nationalmuseum og Arkivs stillingtagen kan der lægges vægt på, om frigivelsen af fortidsmindet til udgravning er relevant og rimeligt i forhold til Inatsisartutlovens overordnede formål om at sikre landets fortidsminder for fremtiden, projektets forskningsmæssige kvalitet, ansøgers faglige kvalifikationer, institutionens økonomiske styrke og karakteren af det samarbejde, der kan opnås. Grønlands Nationalmuseum og Arkiv er berettiget til at prioritere mellem eller afvise ansøgninger i henhold til Grønlands Nationalmuseum og Arkivs strategi og handlingsplan.

Et vilkår kan være, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv skal have resultaterne inklusiv alt dokumentationsmateriale stillet til rådighed og eje de fundne genstande. Endvidere kan der stilles vilkår vedrørende økonomiske rammeaftaler, konservering, tidsfrister til videnskabelig bearbejdning, formidling med videre.

Til § 18

Bestemmelsen bygger på den gældende landstingslovs § 13. Der er foretaget enkelte ændringer.

For det første omfatter § 13 i den gældende landstingslov både bygninger og kulturhistoriske områder. De i den gældende landstingslov nævnte konsekvenser af en fredning i relation til vedligeholdelse og iværksættelse af bygningsarbejde forekommer ikke særlig relevante i forhold til kulturhistoriske områder, selv om reglerne i deres nuværende form både gælder bygninger og kulturhistoriske områder.

Der er i forslaget sket en opdeling af reglerne vedr. bygninger og kulturhistoriske områder i hvert sit kapitel, hvorfor bestemmelserne i kapitlet vedr. bygninger ikke længere omfatter kulturhistoriske områder.

I stk. 1 er det fundet hensigtsmæssigt at foretage en henvisning til forslagets § 20 for at gøre opmærksom på, at den kompetence, der er tillagt Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, i særlige tilfælde vil kunne overtages af Naalakkersuisut.

I stk. 1 er det endvidere fundet hensigtsmæssigt at indføje en henvisning til forslagets § 19, stk. 2 for at tydeliggøre, at afgørelse først kan træffes efter den i § 19, stk. 2 beskrevne høring.

Stk. 4 og stk. 5 er nye i forhold til den gældende landstingslov. Gældende landstingslovs stk. 4 er i forslaget ændret til stk. 3.

Til stk. 1

Bestemmelsen er en videreførelse af § 9, stk. 1 i 1980-loven med den forskel, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv nu træffer afgørelse i fredningsager, og at baggrunden for fredning kan være en bygnings arkitektoniske værdi.

Bygninger kan fortolkes bredt til at omfatte alle former for bygningsarbejde, såsom kirkebygninger, almindelig bygninger, udhuse, skure, brønde, springvand, veje, broer mine- og forsvarsanlæg med videre.

Bestemmelsen lægger op til et fagligt skøn, der vedrører bygningens historiske eller arkitektoniske værdi af væsentlig betydning. Ved skønnet kan der lægges vægt på alder, tilstand, anvendelse, arkitekt og historiske betydning i national, regional eller lokal henseende.

Til stk. 2

Bestemmelsen er ny. Den er indsat for at tydeliggøre, at der følger retsvirkninger af en fredning i relation til bygningens vedligeholdelse og indskrænkninger i adgangen til at foretage bygningsarbejder vedr. bygningen, hvilket er nærmere beskrevet i forslagets § 22.

Til stk. 3

Bestemmelsen er ny. Den er indsat for at gøre det muligt at fastsætte bestemmelser om fredning af bygninger, herunder kriterier. Det er fundet hensigtsmæssig, at denne regelfastsættelse foretages af Naalakkersuisut efter indstilling fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Kriterier for fredning kan være ønskeligt, således at offentligheden får bedre mulighed for at vurdere, hvilke bygninger, der kan komme på tale til fredning.

Til § 19

Bestemmelsen er ny og er sammen med forslaget §§ 20 og 21 udtryk for, at procedurereglerne for fredning af bygninger nu er særskilt beskrevet i kapitlet vedr. bygninger. I den gældende landstingslov er der i §§ 17 og 18 fastsat fælles procedureregler for bygninger henholdsvis kulturhistoriske områder.

Bestemmelsen er i sit indhold med få ændringer en videreførelse i uændret form fra den gældende landstingslovs § 17.

For det første er der i stk. 1 tilføjet ”eller anden ret til brug af arealet eller bygningen” efter ”brugere med arealtildeling” Om baggrunden herfor henvises til bemærkningerne til forslaget § 7.

Desuden er der i stk. 1 tilføjet ”, herunder om flytning af en fredet bygning” efter ”kan rejse sag om fredning samt om ændring eller ophævelse heraf”. Det er fundet hensigtsmæssigt at præcisere, at flytning af en fredet bygning også anses som en ændring eller ophævelse af en fredning.

I stk. 2 er Naalakkersuisut tilføjet som obligatorisk høringspart. Om baggrunden herfor henvises til bemærkningerne til forslaget § 7. Desuden er ”andre relevante parter” tilføjet som obligatorisk høringspart. Relevante parter må afgøres efter en konkret vurdering fra sag til sag. Det kan eksempelvis være Råstofdirektoratet.

I stk. 3 er der tilføjet et nyt punktum, som fastslår, at konsekvenserne af den i 1. pkt. nævnte underretning ikke gælder i forhold til allerede meddelte tilladelser til forundersøgelser, efterforskning eller udnyttelse af mineralske råstoffer, is- og vandressourcer, samt til etablering af vandkraftværker og hermed forbundne forundersøgelser. Denne undtagelsesbestemmelse er fundet nødvendig for ikke at risikere at pådrage Selvstyret erstatningsansvar over for de nævnte tilladelseshavere.

Det skal i relation til allerede meddelte tilladelser oplyses, at bestemmelsen i stk. 3 ikke hindrer, at der efterfølgende træffes afgørelse om fredning. I det omfang, der hermed gøres indskrænkninger i de rettigheder, som tilladelseshaver har, vil denne problemstilling skulle løses efter de ekspropriationsretlige regler. Der henvises herom i øvrigt til forslaget § 30.

Til stk. 1

Bestemmelsen angiver hvem, der kan rejse sag om fredning samt om ændring eller ophævelse heraf. I forhold til 1980-loven er det indført, at ejere og brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af arealet eller bygningen kan rejse sag om fredning. Dette har ved anvendelsen af 1980-loven været en mangel af stor praktisk betydning. Endvidere opretholdes det, at staten kan rejse fredningssag, idet staten fortsat er involveret i nogle bygninger i Grønland. Desuden vil lokalmuseer og foreninger, der varetager generelle eller konkrete frednings- eller bevaringsformål kunne rejse fredningssag.

Bestemmelsen omfatter rejsning af sag om fredning af bygninger samt om ændring eller ophævelse heraf. Af formuleringen fremgår det således, at det er den samme procedure, der skal anvendes ved fredning, ændring eller ophævelse af fredning.

Det er endvidere fastsat, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan rejse fredningssag af egen drift.

Til stk. 2

Inden Grønlands Nationalmuseum og Arkiv tager stilling til en fredningssag, skal offentligheden, ejeren, brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af arealet eller bygningen og den kommune, hvori bygningen eller det kulturhistoriske område er beliggende, Naalakkersuisut samt andre relevante parter underrettes og høres. Underretning af offentligheden kan ske ved indrykning af en notits i relevante nyhedsmedier. Underretning af ejer, brugere med arealtildeling eller anden ret til bygningen, kommune, Naalakkersuisut og andre relevante parter sker ved direkte brev.

Høringsperiodens længde på 3 måneder opretholdes i forhold til den gældende lovgivning, således at alle involverede har en rimelig mulighed for at afgive bemærkninger til sagen.

Til stk. 3

Bestemmelsen tilsikrer, at bygningen ikke ændres eller forandres u hensigtsmæssigt i forhold til den igangværende fredningssag eller sag om ændring eller ophævelse af fredning. Af denne grund specificeres det, at der ikke må foretages nogen ændringer, der kan hindre eller vanskeliggøre den påtænkte fredning. Det er væsentligt at bemærke, at stk. 3 ikke afskærer ejeren eller brugeren i at foretage almindelig vedligeholdelse ved bygningen. Som nævnt ovenfor i indledningen er der som noget nyt tilføjet en undtagelsesbestemmelse vedr. allerede meddelte tilladelser til forundersøgelser, efterforskning eller udnyttelse af mineralske råstoffer, is- og vandressourcer, samt til etablering af vandkraftværker og hermed forbundne forundersøgelser.

Til stk. 4

I stk. 4 angives det, at det er Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der afgør alle fredningssager, der vedrører bygninger. Som noget nyt er det fastsat, at Grønlands

Nationalmuseum og Arkiv i forbindelse med afgørelsen vil kunne fastsætte vilkår. Der kan her eksempelvis være tale om vilkår knyttet til den praktiske gennemførelse af fredningen af bygningen, herunder om, hvilke konkrete foranstaltninger i relation til bygningens almindelige vedligeholdelse, der vil være nødvendige. Det vil også kunne være andre vilkår, der har en naturlig sammenhæng med selve fredningen.

Til § 20

Bestemmelsen er ny og skal ses i sammenhæng med forslaget § 1, stk. 4 og 5 og § 3.

Til stk. 1

Bestemmelsen fastslår, at hvis der under høring i forbindelse med en fredningssag gøres begrundet gældende, at en påtænkt henholdsvis eksisterende fredning vil være i strid med overordnede hensyn til samfundsudviklingen, skal Grønlands Nationalmuseum og Arkiv indbringe sagen til afgørelse for Naalakkersuisut.

Med formuleringen ”gøres begrundet gældende, jf. § 3” er det tilsigtet, at den der gør en indsigelse gældende, skal kunne begrunde den med opfyldelse af de betingelser for konstituering af overordnede hensyn til samfundsudviklingen, der er nævnt i § 3. Hvis det er åbenlyst, at der alene er tale om en chikanøs indstilling, vil Grønlands Nationalmuseum og Arkiv således ikke være forpligtet til at indbringe sagen for Naalakkersuisut. Denne afgørelse, vil den pågældende, der har gjort indsigelsen gældende, kunne påklage til Naalakkersuisut i henhold til forslaget § 31.

Formuleringen ”påtænkt fredning eller opretholdelse eller ændring af eksisterende fredning” viser, at det både vil være i relation til påtænkte nye fredninger og i relation til påtænkte ændringer eller opretholdelse af eksisterende fredninger, der vil kunne gøres indsigelse gældende.

I 2. pkt. er det fastsat, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv inden indbringelse af sagen for Naalakkersuisut skal forelægge sagen for Kulturarvsrådet til udtalelse. Det er i den forbindelse i 3. pkt. fastsat, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv ved forelæggelsen for Kulturarvsrådet og efterfølgende indbringelse for Naalakkersuisut skal udtale sin indstilling om såvel fredningssagens afgørelse som om de foranstaltninger, der anses nødvendige for at sikre en forsvarlig dokumentation af bygningen, såfremt Naalakkersuisut måtte træffe afgørelse om tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller om ophævelse af en eksisterende fredning. Det er herved tilsigtet, at Naalakkersuisut får det bedst mulige beslutningsgrundlag.

Til stk. 2

Bestemmelsen fastslår, at hvis Naalakkersuisut træffer afgørelse om fredning henholdsvis om opretholdelse af eksisterende fredning eller ændring heraf, vil Naalakkersuisut kunne dispensere fra bestemmelserne i § 22, stk. 1. Hermed vil Naalakkersuisut eksempelvis kunne beslutte, at der kan tillades anvendelse af andre

materialer, metoder og farver end hidtil anvendt. Der bør naturligvis være særlige forhold, der taler for en sådan fravigelse. Dispensationsmuligheden vil i visse tilfælde måske kunne være medvirkende til, at det ikke vil være nødvendigt at tilsidesætte en fredning under henvisning til overordnede hensyn til samfundsudviklingen.

Til § 21

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 18, bortset fra, at der i stk. 3 ikke er medtaget ”og det kulturhistoriske område”, idet kapitlet nu alene omhandler bygninger. Desuden er der i stk. 1 tilføjet ”eller anden ret til brug af bygningen” efter ”brugere med arealtildeling”. Om baggrunden herfor henvises til bemærkningerne til forslaget § 7. Desuden er der i stk. 1 tilføjet ”, samt andre relevante parter” efter ”...og den kommune, hvori bygningen er beliggende”. Relevante parter må afgøres efter en konkret vurdering fra sag til sag. Det kan eksempelvis være Råstofdirektoratet. Endelig er ”Grønlands Landsret” i stk. 2 ændret til ”Retten i Grønland”, da registreringen pr. 1. januar 2010 er overgået til Retten i Grønland.

Til stk. 1

Bestemmelsen stiller krav om, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv skal offentliggøre en afgørelse om fredning samt om ændring eller ophævelse heraf, og at offentliggørelse skal ske inden 14 dage efter afgørelsen. Endvidere skal ejeren, brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af bygningen, den relevante kommune samt andre relevant parter have direkte besked.

Offentliggørelse sker med henblik på at give alle potentielle rettighedshavere mulighed for at gøre sig bekendt med afgørelsen. En afgørelse vedrørende fredning er bindende, når beslutning herom når frem til ejeren.

Til stk. 2

I henhold til bestemmelsen skal afgørelser om fredning af bygninger registreres af Retten i Grønland på Grønlands Nationalmuseum og Arkivs foranledning. Bestemmelsen sikrer offentlighed omkring fredningen, samt at potentielle købere og andre rettighedshavere er opmærksomme på fredningens eksistens.

Med henblik på, at Grønlands Nationalmuseum og Arkivs dokumentation i henhold til forslaget § 23, stk. 1, indeholder de korrekte relevante oplysninger, indeholder bestemmelsen en forpligtelse for Retten i Grønland til at meddele ejerskifte på fredede bygninger til Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

Det er udtrykkeligt accepteret af Grønlands Landsret og efterfølgende også af Retten i Grønland, at registreringen foretages, og at der gives underretning om ejerskifte på fredede bygninger til Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

Til stk. 3

Bestemmelsen specificerer, at fredningen skal respekteres af alle rettighedshavere. Fredningen har retsvirkninger overfor alle rettighedshavere, uanset om rettigheden er stiftet før eller efter fredningstidspunktet.

Til § 22

Bestemmelsen er i uændret form videreført fra den gældende landstingslovs § 14, bortset fra, bestemmelsen ikke længere omfatter kulturhistoriske områder. Bestemmelserne om kulturhistoriske områder er nu samlet i forslaget kapitel 4. Desuden er der indsat en dispensationsmulighed i forhold til kravet om, at almindelig vedligeholdelse skal ske under anvendelse af samme materialer, metoder og farver som hidtil.

Til stk. 1

Bestemmelsen fastsætter retsvirkningerne af fredningen efter § 18. Det påhviler ejer at holde en fredet bygning i forsvarlig stand. Denne pligt kan således f.eks. påhvile private borgere, virksomheder, foreninger, kommuner og offentlige institutioner.

Med forsvarlig stand forstås, at bygningen skal kunne anvendes, at bygningen ikke forfalder grundet manglende vedligeholdelse, og at bevaring af bygningens historiske eller arkitektoniske værdi sikres. Vedligeholdelse skal ske med respekt for fredningen. Dette betyder, at almindelig vedligeholdelse skal ske under anvendelse af samme materialer, metoder og farver som hidtil og i overensstemmelse med bevaringen af bygningens tilstand og udseende på fredningstidspunktet. Eksempelvis kan farven på en fredet bygning ikke umiddelbart ændres. Det kræver dog ikke tilladelse at male huset i den oprindelige farve, blot malingstypen kan godkendes af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

Der er givet Grønlands Nationalmuseum og Arkiv mulighed for at dispensere fra kravet om anvendelse af samme materialer, metoder og farver som hidtil, når særlige omstændigheder taler herfor. Baggrunden for indføjelser af dispensationsmuligheden er, at det kan være teknisk umuligt eller urimeligt omkostningskrævende at efterleve kravet om anvendelse af samme materialer, metoder og farver.

Til stk. 2

Bestemmelsen indeholder ikke en indskrænkning i ejerens råderet set i forhold til 1980-loven. Derimod søger bestemmelsen at gøre ejerens råderet mere fleksibel. I henhold til 1980-lovens § 18 kræver ændring af en fredet bygning iværksættelse af fredningsprocedure, mens den gældende lov alene indebærer en administrativ afgørelse. Det er tiltænkt, at sagsbehandlingstiden for denne type afgørelser herved mindskes.

Bestemmelsens stk. 2 omfatter bygningsarbejder, der ligger udover almindelig vedligeholdelse. Disse bygningsarbejder kræver tilladelse fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Bygningsarbejder omfatter alle ændringer ved den fredede bygning, herunder ændret rumfordeling, skiftning af vinduer og døre, bemaling, ændring af tag, indlæggelse af rør, udvidelse, indlæggelse af køkken eller andre faste installationer med videre.

Bestemmelsens rækkevidde skal ses i forhold til fredningens omfang. Omfatter fredningen af en bygning eksempelvis kun bygningens eksteriør, er det således kun bygningsarbejder, der vedrører eksteriøret, der kræver tilladelse. Andre bygningsarbejder falder herefter ind under stk. 1 og kan foretages med respekt for fredningens indhold. Det bemærkes, at nedrivning af væsentlige dele af en fredet bygning bør behandles som en sag vedrørende ophævelse af fredning.

Det er muligt for Grønlands Nationalmuseum og Arkiv at knytte vilkår til en tilladelse om bygningsarbejde. Vilkår kan eksempelvis være, at bygningsarbejdet skal ske med respekt for fredningen, hvad angår materialevalg, arkitektonisk fremtoning med videre.

Til stk. 3

Bestemmelsen i stk. 3 giver mulighed for, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv efter ansøgning herom kan bestemme, at udgifter til et vedligeholdelsesarbejde eller et bygningsarbejde afholdes inden for den i finansloven givne bevilling. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med bestemmelserne i stk. 1 og 2 om pligten til at holde fredede bygninger i forsvarlig stand, samt at alle bygningsarbejder ved en fredet bygning kræver tilladelse fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Det bemærkes, at Grønlands Nationalmuseum og Arkivs mulighed for at bestemme, at udgifter afholdes helt eller delvist, er begrænset til det, der kan foretages for den givne bevilling til dette formål.

Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan i sin vurdering blandt andet lægge vægt på bygningens karakter, tilstand, historiske betydning og lighed med andre bygninger. Endvidere kan der lægges vægt på ansøgerens økonomiske muligheder samt anvendelse af materialer og restaureringsmetoder.

Til § 23

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 15, bortset fra at bestemmelsen ikke længere omfatter kulturhistoriske områder. Bestemmelser om kulturhistoriske områder er nu samlet i forslaget kapitel 4. Desuden er stk. 3 i den gældende landstingslovs § 15 udgået. Dette er sket for at præcisere, at vedligeholdelsespligten for fredede bygninger entydigt påhviler ejeren. Det kan oplyses, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv efter ikrafttrædelsen af landstingsloven omfredning af kulturminde endnu ikke har udbetalt tilskud til vedligeholdelse af fredede bygninger.

Til stk. 1

Bestemmelsen er en pendant til forslaget § 10, stk. 1. Det foreslås, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv tillige optegner, om der er givet tilladelse efter § 22, stk. 2 og eventuelle vilkår hertil.

Til stk. 2

Stk. 2 pålægger Grønlands Nationalmuseum og Arkiv en tilsynspligt for de fredede bygninger. Det foreslås, at tilsynet sker i samarbejde med kommuner og lokalmuseer. Bestemmelsen er ikke til hinder for, at dele af arbejdet kan foregå for eksterne midler.

Til § 24

Bestemmelsen bygger på den gældende landstingslovs § 13. Der er foretaget enkelte ændringer.

For det første omfatter § 13 i den gældende landstingslov både bygninger og kulturhistoriske områder. Der er i forslaget sket en opdeling af reglerne vedr. bygninger og kulturhistoriske områder i hvert sit kapitel, hvorfor alle bestemmelser vedr. kulturhistoriske områder er samlet i forslagets kapitel 4.

Det findes blandt andet ikke hensigtsmæssigt, at de forpligtelser over for ejere, der knytter sig til en fredning, også skal gælde i forhold til kulturhistoriske områder. Der vil ikke være nogen ejer, da der ikke kan erhverves privat ejendomsret over jord her i landet.

For det andet omhandler kapitlet som noget nyt både fredninger og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder. Kulturhistoriske områder kan dække over ganske betydelige arealer, hvoraf nogle anvendes erhvervmæssigt, herunder til landbrugsmæssige formål. Det skal fortsat være muligt at anvende områderne erhvervmæssigt, og offentligheden skal have adgang til arealerne, når blot dette sker med respekt af de kulturarvmæssige beskyttelsesinteresser, der knytter sig til området. Derfor er der behov for et andet instrument end fredning i visse tilfælde. Om baggrunden for indførelsen af begrebet ”anden kulturarvsbeskyttelse” henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger til forslaget.

For det tredje er formuleringen ”historiske eller arkitektoniske værdi” i stk. 1 er ændret til ”kulturhistoriske værdi” idet bestemmelsen nu kun omhandler kulturhistoriske områder.

I stk. 1 er det fundet hensigtsmæssigt at foretage en henvisning til forslaget § 26 for at gøre opmærksom på, at den kompetence, der er tillagt Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i særlige tilfælde vil kunne overtages af Naalakkersuisut.

I stk. 1 er det endvidere fundet hensigtsmæssigt at indføje en henvisning til forslaget § 25, stk. 2 for at tydeliggøre, at afgørelse først kan træffes efter den i § 25, stk. 2 beskrevne høring.

Stk. 2 er en videreførelse i uændret form fra den gældende landstingslovs § 13, stk. 3, 1. pkt.

Stk. 3 og 4 er nye i forhold til den gældende landstingslov.

Stk. 5 bygger på gældende landstingslovs § 13, stk. 3, 2. pkt.

Til stk. 1

Bestemmelsen er en videreførelse af § 9, stk. 1 i den tidligere gældende fredningslov med den forskel, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv nu træffer afgørelse i fredningssager.

Ved kulturhistoriske områder forstås et afgrænset geografisk område, der i sin helhed har en samlet identitet eller områder, der afspejler en længere samfundsudvikling, som for eksempel kolonihavnen i Nuuk, der går fra 1728 til 1930'erne. Det kan være by- og bygdeområder, større forhistoriske bopladsområder, mine- eller forsvarsanlæg, gårdområder med videre. Bestemmelsen lægger op til et fagligt skøn, der vedrører det kulturhistoriske områdes historiske værdi. Ved skønnet kan der lægges vægt på alder, tilstand, anvendelse, historiske betydning i national, regional eller lokal henseende.

Termen ”anden kulturarvsbeskyttelse” er anvendt for at signalere, at beskyttelsesformålet stadig er kulturarven, og at der er tale om en anden kulturarvsbeskyttelsesforanstaltning end fredning. Forskellen mellem en fredning og en anden kulturarvsbeskyttelse fremgår af bestemmelserne i forslaget § 24, stk. 3 henholdsvis § 24, stk. 4. Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger til forslaget om baggrunden for sondringen.

Til stk. 2

Bestemmelsen er en videreudvikling af § 19 af de 1980-loven, der fastslår, at kulturhistoriske områder kan fredes.

Bestemmelsen anfører, at fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse af et kulturhistorisk område omfatter den sammenhæng, der eksisterer mellem en række kulturminder eller et område, hvortil der er knyttet særlige begivenheder, herunder også samspillet med de nærmeste omgivelser såsom haveanlæg, stier, udsigtspladser og lignende. Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan ved afgrænsningen af et kulturhistorisk område inddrage områder uden kendte fortidsminder, men hvortil der er knyttet særlige begivenheder, der kendes fra den mundtlige fortælling om fortiden, såsom manden fra Aluk, sangkamp-pladser, lokaliteter for kultur møder. Kulturminder opstår i samspillet mellem kultur og natur, derfor skal der være

mulighed for at frede større områder, som kan danne rammen omkring kulturmindeerne og som bibringer en forståelse af det lokale miljø.

Til stk. 3.

Stk. 3 er ny. Den beskriver de retslige virkninger af en fredning af et kulturhistorisk område.

Der er ikke i den gældende landstingslov en beskrivelse heraf. Det er fundet hensigtsmæssigt, at offentligheden gennem en sådan bestemmelse ved, hvad virkningerne af en fredning er.

Bestemmelsen fastslår, at der i et fredet område ikke må foregå aktiviteter af nogen art, bortset fra offentlighedens adgang. Dette hænger sammen med, at formålet med fredningen er at beskytte og bevare området som det forefindes, og at det findes nødvendigt af hensyn hertil at afskære enhver anvendelse af området, herunder også landbrugsmæssig anvendelse. Ved ”offentlighedens adgang” forstås også turisternes adgang. Bestemmelsen vil således ikke være til hinder for, at en turistoperatør eksempelvis laver en arrangeret tur for turister i området. Adgang for offentligheden betyder også, at der eksempelvis fortsat vil kunne samles bær eller lystfiskes i området. Der skal i denne forbindelse dog gøres opmærksom på bestemmelsen i stk. 5 om, at Naalakkersuisut efter indstilling herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv vil kunne fastsætte bestemmelser om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder, herunder om områdets afgrænsning, benyttelse af området, områdets forvaltning og adgang til området eventuelt mod gebyr.

Det er samtidig fundet hensigtsmæssigt at indsætte en dispensationsmulighed, således at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan dispensere, når ganske særlige grunde taler herfor.

Formuleringen ”ganske særlige grunde” signalerer, at dispensationsadgangen alene tænkes anvendt undtagelsesvist. Ganske særlige grunde kan eksempelvis være, at aktiviteten er af så beskeden karakter og af en sådan art, at den på ingen måde vil kunne gøre brud på de hensyn, der har begrundet fredningen.

Til stk. 4.

Bestemmelsen er ny.

Stk. 4 beskriver retsvirkningen af, at et område omfattes af anden kulturarvsbeskyttelse.

Bestemmelsen er i modsætning til den tilsvarende bestemmelse vedr. fredning ikke absolut forstået på den måde, at den tillader, at der i området fortsat sker aktiviteter, når blot de ikke kan være skæmmende eller ødelæggende for dele af området eller for området som helhed. Dette er netop for at sikre, at området ikke skal fastfryses. Udviklingen skal kunne fortsætte, når blot det sker med respekt for de hensyn, der ligger bag kulturarvsbeskyttelsesforanstaltningen.

Det er Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der afgør, hvorvidt en aktivitet er tilladelig. Som for fredningsbestemmelsen er der også her givet mulighed for at dispensere.

Til stk. 5

Stk. 5 giver Naalakkersuisut mulighed for efter indstilling herom fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv at fastsætte bestemmelser om fredning og om anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder, herunder om områdets afgrænsning, benyttelse af området, områdets forvaltning og adgang til området, eventuelt mod gebyr.

Det er fundet hensigtsmæssigt, at Naalakkersuisut både generelt kan fastsætte sådanne regler men også at det kan ske konkret for bestemte fredede områder og områder omfattet af anden kulturarvsbeskyttelse. Da Grønlands Nationalmuseum og Arkiv har fagkompetencen på området og kompetencen til at træffe afgørelse om fredning og om anden kulturarvsbeskyttelse, er det fundet hensigtsmæssigt, at fastsættelsen af sådanne bestemmelser sker efter indstilling fra museet.

Til § 25

Bestemmelsen er ny og er sammen med forslagets §§ 26 og 27 udtryk for, at procedure-reglerne for fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder nu er særskilt beskrevet i kapitlet vedr. kulturhistoriske områder. I den gældende landstingslov er der i §§ 17 og 18 fastsat fælles procedureregler for bygninger henholdsvis kulturhistoriske områder.

Bestemmelsen er i sit indhold med få ændringer en videreførelse i uændret form fra den gældende landstingslovs § 17.

Der er i stk. 1 tilføjet ”eller anden ret til brug af bygningen” efter ”brugere med arealtildeling” Om baggrunden herfor henvises til bemærkningerne til forslagets § 7.

I stk. 2 er Naalakkersuisut tilføjet som obligatorisk høringspart. Om baggrunden herfor henvises til bemærkningerne til forslagets § 7. Desuden er ”andre relevante parter” tilføjet som obligatorisk høringspart. Relevante parter må afgøres efter en konkret vurdering fra sag til sag. Det kan eksempelvis være Råstofdirektoratet.

I stk. 3 er der tilføjet et nyt punktum, som fastslår, at konsekvenserne af den i 1. pkt. nævnte underretning ikke gælder i forhold til allerede meddelte tilladelser til forundersøgelser, efterforskning eller udnyttelse af mineralske råstoffer, is- og vandressourcer, samt til etablering af vandkraftværker og hermed forbundne forundersøgelser. Denne undtagelsesbestemmelse er fundet nødvendig for ikke at risikere at pådrage Selvstyret erstatningsansvar over for de nævnte tilladelseshavere. Der henvises i øvrigt uddybende til bemærkningerne til forslagets § 19, stk. 3.

Det skal i relation til allerede meddelte tilladelser oplyses, at bestemmelsen i stk. 3 ikke hindrer, at der efterfølgende træffes afgørelse om fredning. I det omfang, der hermed gøres indskrænkninger i de rettigheder, som tilladelseshaver har, vil denne problemstilling skulle løses efter de ekspropriationsretlige regler. Der henvises herom i øvrigt til forslaget § 30.

Til stk. 1

Bestemmelsen angiver hvem, der kan rejse sag om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse samt om ændring eller ophævelse heraf. I forhold til 1980-loven er det indført, at ejere og brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af arealet kan rejse sag om fredning og om anden kulturarvsbeskyttelse. Dette har ved anvendelsen af 1980-loven været en mangel af stor praktisk betydning. Endvidere opretholdes det, at staten kan rejse sag om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse, idet staten fortsat kan antages at have en interesse heri. Desuden vil lokalmuseer og foreninger, der varetager generelle eller konkrete frednings- eller bevaringsformål kunne rejse fredningssag.

Bestemmelsen omfatter rejsning af sag om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder samt om ændring eller ophævelse heraf. Af formuleringen fremgår det således, at det er den samme procedure, der skal anvendes ved fredning og anden kulturarvsbeskyttelse, ændring eller ophævelse af fredning og anden kulturarvsbeskyttelse.

Det er endvidere fastsat, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv kan rejse sag om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af egen drift.

Til stk. 2

Inden Grønlands Nationalmuseum og Arkiv tager stilling til en sag om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse, skal offentligheden, ejeren, brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af arealet og den kommune, hvori det kulturhistoriske område er beliggende, Naalakkersuisut samt andre relevante parter underrettes og høres. Underretning af offentligheden kan ske ved indrykning af en notits i relevante nyhedsmedier. Underretning af ejer, brugere med arealtildeling eller anden ret til arealet, kommune, Naalakkersuisut og andre relevante parter sker ved direkte brev.

Høringsperiodens længde på 3 måneder opretholdes i forhold til den gældende lovgivning, således at alle involverede har en rimelig mulighed for at afgive bemærkninger til sagen.

Til stk. 3

Bestemmelsen tilsikrer, at det kulturhistoriske område ikke ændres eller forandres uhensigtsmæssigt i forhold til den igangværende sag om fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller sag om ændring eller ophævelse af fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse. Af denne grund specificeres det, at der ikke må foretages

nogen ændringer, der kan hindre eller vanskeliggøre den påtænkte fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse.

2. punktum i bestemmelsen fastslår, at konsekvenserne af den i 1. punktum nævnte underretning ikke gælder i forhold til allerede meddelte tilladelser til forundersøgelser, efterforskning eller udnyttelse af mineralske råstoffer, is- og vandressourcer, samt til etablering af vandkraftværker og hermed forbundne forundersøgelser. Denne undtagelsesbestemmelse er fundet nødvendig for ikke at risikere at pådrage Selvstyret erstatningsansvar over for de nævnte tilladelseshavere.

Til stk. 4

I stk. 4 angives det, at det er Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der afgør alle sager om fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse samt om ændring eller ophævelse heraf. Grønlands Nationalmuseum og Arkivs afgørelser kan påklages til Naalakkersuisut, jf. forslaget § 31.

Til § 26

Bestemmelsen er ny og skal ses i sammenhæng med forslaget § 1, stk. 4 og 5 og § 3.

Til stk. 1

Bestemmelsen fastslår, at hvis der under høring i forbindelse med en sag om fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse gøres begrundet gældende, at en påtænkt henholdsvis eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse vil være i strid med overordnede hensyn til samfundsudviklingen, skal Grønlands Nationalmuseum og Arkiv indbringe sagen til afgørelse for Naalakkersuisut.

Med formuleringen ”gøres begrundet gældende, jf. § 3” er det tilsigtet, at den der gør en indsigelse gældende, skal kunne begrunde den med opfyldelse af de betingelser for konstituering af overordnede hensyn til samfundsudviklingen, der er nævnt i § 3. Hvis det er åbenlyst, at der alene er tale om en chikanøs indsigelse, vil Grønlands Nationalmuseum og Arkiv således ikke være forpligtet til at indbringe sagen for Naalakkersuisut. Denne afgørelse, vil den pågældende, der har gjort indsigelsen gældende, kunne påklage til Naalakkersuisut i henhold til forslaget § 31.

Formuleringen ”påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller påtænkt opretholdelse eller ændring af eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse” viser, at det både vil være i relation til påtænkte nye fredninger henholdsvis anden kulturarvsbeskyttelse og i relation til ændring eller opretholdelse af eksisterende fredninger henholdsvis anden kulturarvsbeskyttelse, der vil kunne gøres indsigelse gældende.

I 2. pkt. er det fastsat, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv inden indbringelse af sagen for Naalakkersuisut skal forelægge sagen for Kulturarvsrådet til udtalelse. Det

er i den forbindelse i 3. pkt. fastsat, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv ved forelæggelsen for Kulturarvsrådet og efterfølgende indbringelse for Naalakkersuisut skal udtale sin indstilling om såvel afgørelse af sagen om fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse som om de foranstaltninger, der anses nødvendige for at sikre en forsvarlig dokumentation af det kulturhistoriske område, såfremt Naalakkersuisut måtte træffe afgørelse om tilsidesættelse af en påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller om ophævelse af en eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse. Det er herved tilsigtet, at Naalakkersuisut får det bedst mulige beslutningsgrundlag.

Til stk. 2

I stk. 2 er det fastsat, at hvis Naalakkersuisut træffer afgørelse om fredning henholdsvis om anden kulturarvsbeskyttelse eller om opretholdelse af eksisterende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse eller ændring heraf, vil Naalakkersuisut kunne dispensere fra bestemmelserne i forslagets § 24, stk. 3-4. Hermed vil Naalakkersuisut ved beslutning om en ny fredning henholdsvis anden kulturarvsbeskyttelse, opretholdelse af en eksisterende fredning henholdsvis anden kulturarvsbeskyttelse eller ændring deraf eksempelvis kunne beslutte, at der i et fredet område tillades en bestemt afgrænset aktivitet, eller at der i et område, der er omfattet af anden kulturarvsbeskyttelsesforanstaltning, vil kunne tillades nærmere fastlagte og begrænsede aktiviteter, der kan virke skæmmende for området. Der bør naturligvis være særlige forhold, der taler for en sådan fravigelse. Denne dispensationsmulighed vil i visse tilfælde kunne være medvirkende til, at det ikke vil være nødvendigt at tilsidesætte en fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse under henvisning til nationale hensyn til samfundsudviklingen.

Til § 27

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 18, bortset fra, at der i stk. 2 ikke er medtaget ”bygningen”, idet kapitlet nu alene omhandler kulturhistoriske områder. Desuden er der i stk. 1 tilføjet ”eller anden ret til brug af bygningen” efter ”brugere med arealtildeling”. Om baggrunden herfor henvises til bemærkningerne til forslagets § 7. Endelig er der i stk. 1 tilføjet ”, samt andre relevante parter” efter ”...og den kommune, hvori det kulturhistoriske område er beliggende”. Relevante parter må afgøres efter en konkret vurdering fra sag til sag. Det kan eksempelvis være Råstofdirektoratet.

Til stk. 1

Bestemmelsen stiller krav om, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv skal offentliggøre en afgørelse om fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse samt om ændring eller ophævelse heraf, og at offentliggørelse skal ske inden 14 dage efter afgørelsen. Endvidere skal ejeren, brugere med arealtildeling eller anden ret til brug af arealet, den relevante kommune samt andre relevant parter have direkte besked.

Offentliggørelse sker med henblik på at give alle potentielle rettighedshavere mulighed for at gøre sig bekendt med afgørelsen. En afgørelse vedrørende fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse er bindende, når beslutning herom når frem til ejeren.

Til stk. 2

Bestemmelsen specificerer, at fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder skal respekteres af alle rettighedshavere. Fredning og anden kulturarvsbeskyttelse har retsvirkninger overfor alle rettighedshavere, uanset om rettigheden er stiftet før eller efter tidspunktet for fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse.

Til § 28

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 15, bortset fra at bestemmelsen ikke længere omfatter bygninger. Bestemmelser om bygninger er nu samlet i forslaget kapitel 3. Desuden er vedligeholdelsespligten i forhold til bygninger i stk. 3 i den gældende landstingslovs § 15 udgået. Om baggrunden herfor henvises til bemærkningerne til § 23.

Til stk. 1

Bestemmelsen er en pendant til forslaget § 10, stk. 1. Der henvises til bemærkningerne hertil.

Til stk. 2

Stk. 2 pålægger Grønlands Nationalmuseum og Arkiv en tilsynspligt for de kulturhistoriske områder. Det anbefales, at tilsynet sker i samarbejde med kommuner og lokalmuseer. Bestemmelsen er ikke til hinder for, at dele af arbejdet kan foregå for eksterne midler.

Til stk. 3.

I stk. 3 er forpligtelsen for Grønlands Nationalmuseum og Arkiv til inden for den i finansloven givne bevilling at varetage vedligeholdelse af fredede bygninger og kulturhistoriske områder ændret til at være en forpligtelse til alene at varetage vedligeholdelse af fredede områder og områder omfattet af anden kulturarvsbeskyttelse.

Til § 29

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 16, bortset fra, at "landsstyremedlemmet" er ændret til "medlemmet af Naalakkersuisut for Kultur". Derudover er bestemmelsen i stk. 1, 2. pkt. om rådets første

udpegelsesperiode fundet overflødiggjort, da Rådet allerede er nedsat første gang. Endelig er sager om anden kulturarvsbeskyttelse også blevet omfattet af rådets ansvarsområde.

Kulturarvsrådet er en videreudvikling af Bygningsfredningsrådet, der blev nedsat i henhold til § 12 i 1980-loven. Dette er blandt andet sket ved at udvide rådets kompetenceområde og ved at påpege de hensyn Kulturarvsrådet skal arbejde ud fra. Disse afspejles i medlemmernes indsigt.

Til stk. 1

Det foreslås i bestemmelsen, at medlemmet af Naalakkersuisut for Kultur for kultur nedsætter et kulturarvsråd på 3 personer. Kulturarvsrådets medlemmer skal tilsammen repræsentere arkitektonisk, arkæologisk og kulturhistorisk indsigt, som anses for relevant i forhold til de områder, som rådet skal beskæftige sig med.

Idet Kulturarvsrådet skal afgive anbefalinger til Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i forbindelse med sager om fredning og anden kulturarvsbeskyttelse samt ændring og ophævelse heraf, følger det af det almindelige habilitetskrav i sagsbehandlingsloven, at Kulturarvsrådets medlemmer ikke kan være ansat ved Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

Til stk. 2

Kulturarvsrådet er rådgivende og dækker alle områder, der vedrører indhold og omfang af fredning af jordfaste fortidsminder og bygninger og fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder samt relaterede forhold. Dette betyder, at rådet ikke blot har indflydelse i forbindelse med fredningsprocedure og procedure vedr. anden kulturarvsbeskyttelse, men at rådet har mulighed for at udtale sig offentligt vedrørende fredning af jordfaste fortidsminder og bygninger og fredning og anden kulturarvsbeskyttelse af kulturhistoriske områder generelt. Derudover har Kulturarvsrådet en rådgivende funktion i forhold til vedligeholdelse af bygninger i henhold til forslaget § 22, stk. 2.

Til stk. 3

Det foreslås, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv som hidtil stiller sekretariatsbistand til rådighed for Kulturarvsrådet.

Til § 30

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra gældende landstingslovs § 19, bortset fra, at bestemmelsen nu også omfatter erhvervelse af ejendom, der er nødvendig til gennemførelse af anden kulturarvsbeskyttelse. Det bemærkes i denne forbindelse, at der ved udtrykket "ejendom" i overensstemmelse med almindelig opfattelse heraf også forstås brugsrettigheder.

Naalakkersuisut bemyndiges efter denne bestemmelse til i fornødent omfang at erhverve ejendom, såfremt det er nødvendigt for at gennemføre en fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse. Eventuel ekspropriation sker efter reglerne i landstingslov om ekspropriation. Det vil efter de aktuelt gældende regler (Landstingslov nr. 25 af 30. november 1992 om ekspropriation) sige, at såfremt der fremkommer et erstatningskrav i forbindelse med en sag, skal sagen først forsøges løst ved en overenskomst mellem den, der kræver erstatning og Naalakkersuisut. Såfremt der ikke kan opnås enighed om berettigelsen af erstatningen eller erstatningens størrelse, skal sagen behandles af det i § 2 i ekspropriationsloven nævnte udvalg, der afgør, om der skal ydes erstatning, og i givet fald erstatningens størrelse.

Til § 31

Bestemmelsen er videreført i uændret form fra den gældende landstingslovs § 20, bortset fra, at "Landsstyret" er ændret til "Naalakkersuisut".

Bestemmelsen fastsætter klagemulighed til Naalakkersuisut i forhold til afgørelser, der er truffet af Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i henhold til denne Inatsisartutlov. I praksis vil klagemyndigheden være Departementet for Kultur.

Til stk. 1.

Det præciseres, at klage skal indgives skriftligt.

Til stk. 2

Klageberettiget er den, til hvem afgørelsen er rettet. Det vil sige, den, der har rejst fredningssag eller sag om anden kulturarvsbeskyttelse. Andre, der har en individuel eller væsentlig interesse i sagens udfald, vil også kunne klage.

Til stk. 3

Klagefristen er 4 uger fra den dag, beslutningen er meddelt den, som afgørelsen er rettet til. Det foreslås endvidere, at rettidig klage har opsættende virkning, med mindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Til stk. 4

Naalakkersuisut kan se bort fra klagefristens overskridelse, såfremt særlige forhold undtagelsesvis tilsiger dette. Bestemmelsen giver mulighed for, at Naalakkersuisut rent undtagelsesvist kan se bort fra klagefristens overskridelse, hvis særlige forhold tilsiger det. Bestemmelsen påtænkes anvendt i klart urimelige situationer, hvor en klageberettiget ikke inden klagefristens udløb har haft rimelig mulighed for at blive bekendt med den trufne afgørelse. Som eksempel på en situation, der kan være omfattet af stk. 3 er, hvor den klageberettigede har været indlagt på sygehus i

Danmark. Der vil desuden generelt kunne tages hensyn til længden af fristoverskridelsen, årsagen hertil og afgørelsens betydning for klager.

Til stk. 5

Efter klageinstansen kan afgørelsen ikke undergå yderligere administrativ klagebehandling. Afgørelsen vil kunne indbringes for domstolene.

Til § 32

Bestemmelsen er i uændret form videreført fra den gældende landstingslovs § 21, bortset fra at stk. 2 er affattet efter de nugældende lovtekniske retningslinier. Desuden er det fundet hensigtsmæssigt at fastsætte bestemmelse om, at bøde og konfiskation sker til fordel for Landskassen. Endelig er paragrafhenvisningerne konsekvensændret.

Til stk. 1

Bestemmelsen hjemler sanktioner i form af bøde for den, der overtræder de væsentlige bevaringsmæssige bestemmelser i loven, især bestemmelser om retsvirkninger af fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse.

Endvidere er den absolutte anmeldelsespligt for bygherren i forbindelse med jordarbejde sanktioneret, og desuden er handlinger, der kan hindre eller vanskeliggøre påtænkt fredning eller anden kulturarvsbeskyttelse sanktioneret.

Som noget nyt er også overtrædelser af bestemmelser som Naalakkersuisut måtte have fastsat i medfør af foreslåede bemyndigelsesbestemmelser sanktioneret.

Til stk. 2

Der lægges i stk. 2 vægt på, at det er den faktiske overtræder, der kan pålægges bødeansvar, også i de tilfælde, hvor der er tale om en juridisk person.

Til stk. 3

Endvidere er det tilsigtet i stk. 3, at overtræderen ikke drager økonomisk fordel ved overtrædelserne.

Til § 33

Det foreslås, at Inatsisartutloven træder i kraft den 1. juli 2010.

Det foreslås endvidere, at landstingslov nr. 18 af 19. november 2007 om fredning af kulturminde ophæves.

Ved den gældende landstingslov er der sket ophævelse af landstingslov nr. 5 af 16. oktober 1980 om fredning af jordfaste fortidsminder og bygninger, regulativ nr. 118 fra 1948 angående fredlysning af fortidsminder i Grønland og cirkulære af 11. november 1948 til sysselmænd angående fredning af fortidsminder.

Ved tidligere lovgivning på dette område er regulativ angående fredlysning af fortidsminder i Grønland ikke blevet ophævet, selv om lovgivningen trådte i stedet for regulativet. Derfor blev regulativet ophævet ved den gældende landstingslov, således at retsgrundlaget fremstår klart.

Det bemærkes i oplysningsøjemed, at følgende fortsat vil være gældende efter forslaget vedtagelse: Skrivelse af 10. april til Landsfogederne angående fredlyste Lokalteter, nr. 556/1936, Skrivelse af 10. april 1937 til Kolonibestyreren ved Angmagssalik angående fred-lyste Lokalteter, j.nr. 556/36, Cirkulære af 20. maj 1950 angående fredlysning af Qaqortoq kirkeruin og Sigssardlugtoq-ruinen, j.nr. 556/36 og bekendtgørelse af 14. juli 1971 om fredning af visse områder af Håbets Ø.

Til § 34

Bestemmelsen i 1. pkt. er med få ændringer videreført fra den gældende landstingslovs § 23. Der er som noget nyt i 2. pkt. tilføjet en overgangsbestemmelse vedr. allerede foretagne fredninger af bygninger, der er over 100 år gamle og ikke i brug.

I bestemmelsen i 1. pkt. foreslås det, at fredninger, der ikke erstattes af fredninger eller anden kulturarvsbeskyttelse i henhold til denne Inatsisartutlov, forbliver i kraft, indtil de ophæves. Dette er for at undgå, at fredningen af nedlagte kirkegårde, teltringe fra tiden efter år 1900, varder, marker og stendiger ved disse, ophæves over en kam og væsentlige fortidsminder derved går tabt uden tidsmæssig mulighed for at påbegynde fredningssag.

I bestemmelsen i 2. pkt. foreslås det, at fredninger af bygninger, der er over 100 år gamle og ikke i brug, i henhold til § 5, stk. 2, sammenholdt med § 3 i den gældende landstingslov, ophæves ved ikrafttrædelsen af denne Inatsisartutlov. Baggrunden herfor er, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv har oplyst, at det vil betyde en større arbejdsbyrde at identificere og ophæve fredningen af de enkelte bygninger.